

IV. Finansal Kesim

Mevcut Rapor döneminde tüketici kredileri ivmelenirken, TL cinsi firma kredilerinde ılımlı toparlanma gözlenmiş, kamu bankaları öncülüğünde başlayan kredi büyümesi sektör geneline yayılmıştır. TL kredilerde özellikle Eylül ayından itibaren belirginleşen canlanmada bankaların likidite koşullarındaki iyileşme ve sermaye yapısındaki güçlü seviye, risk algısı ve belirsizliklerdeki azalma, beklentilerdeki iyileşme, kredi faiz oranlarındaki düşüş ve iktisadi faaliyetlerdeki toparlanma önemli rol oynamıştır. Ayrıca, ZK uygulamasının kredi büyümesiyle ilişkilendirilmesi daha genele yayılan TL kredi büyümesini teşvik edici olmuştur. Diğer taraftan, 2018 yılı Mayıs ayında Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da yapılan değişiklikler, azalan yatırım talebi ve kur riskinin yönetimine ilişkin artan farkındalık sonucunda YP kredi büyümesi daralmıştır. Sektörün güçlü likidite ve sermaye yapısı önümüzdeki dönemde de kredi büyümesini destekleyici konumunu korumaktadır.

İktisadi faaliyetlerdeki dengelenme sürecinin firma bilançolarına gecikmeli yansıması ve yavaşlayan kredi büyümesi sonucunda TGA oranları firma kredileri kaynaklı artış göstermeye devam etmiştir. Bankacılık sektörünün mevcut sermaye yapısının aktif kalitesi kaynaklı riskleri yönetebilecek seviyede olduğu değerlendirilmektedir. Son dönemde SYR'deki yükselişte kredi büyümesinin sınırlı olması ve bankaların özkaynak yapılarını güçlendirmeleri belirleyici olmuştur. 17 Eylül 2019 tarihli Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) açıklamasına göre bazı kredilerin TGA olarak sınıflandırılması nedeniyle SYR'de sınırlı bir düşüş gözlenebilecek olsa da sektörün güçlü sermaye yapısını koruyacağı öngörülmektedir. Önümüzdeki süreçte iktisadi faaliyetlerdeki toparlanmanın belirginleşmesi, finansal koşullardaki iyileşmenin sürmesi ve kredi büyümesinin artış eğilimine devam etmesiyle TGA oranındaki yükselişin yavaşlayacağı ve aktif kalitesinde belirgin bir bozulma olmayacağı değerlendirilmektedir.

Bankacılık sektörünün olumlu seyreden YP likidite göstergeleri ve azalan finansman ihtiyacı sonucu yurt dışı borç çevirme oranındaki düşüş sürmüştür. Yurt dışı borç bakiyesinde yaşanan azalma bankaların kısa vadeli borç ödeme kapasiteleri açısından da olumlu bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. Enflasyon beklentilerindeki iyileşme ve belirsizlik algısının azalması sonucunda mudi tercihlerinin TL yönünde kuvvetlenmesi neticesinde bankaların canlanan kredi talebini karşılayabilecek likiditeye sahip oldukları değerlendirilmektedir. Ayrıca, son dönemde TL cinsi krediler kaynaklı toparlanma eğilimi gösteren kredi büyümesi ve düşen faiz oranları sonrası bankaların yurt içi piyasalarda gerçekleştirdikleri borçlanmalar ile yurt içi fonlardaki artış öne çıkmaktadır. Son dönemde, yurt içi menkul kıymet piyasasında TLREF'e endekli tahvil ihraçlarındaki artış finansal derinleşmeye katkı sağlamaktadır.

Mevcut Rapor döneminde kârlılık göstergelerinde özel karşılık provizyonu kaynaklı düşüş gözlenmiştir. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında sektörün TL cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlama kanalı ile maruz kaldığı faiz riski azalırken, YP tarafta sınırlı artış gözlenmiştir. Önümüzdeki dönemde ekonomik aktivitenin toparlanması ve kredi büyümesinin canlanmasının sektörün kârlılık göstergelerini olumlu etkilemesi beklenmektedir.

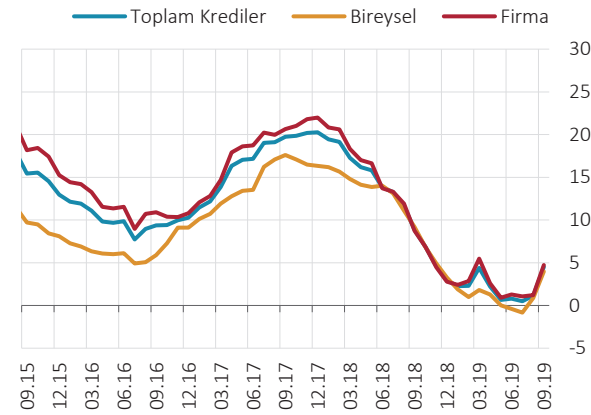
IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

2018 yılının ikinci yarısından itibaren finansal koşullardaki sıkılaşıma, makroekonomik görünüm ve baz etkileri kaynaklı olarak düşen kredi büyüme oranlarında mevcut Rapor döneminde canlanma kaydedilmiştir. 2019 yılı Eylül ayı öncesinde, özel bankaların temkinli duruşunun kredi stoku üzerindeki etkisi kamu bankalarının kredi piyasasındaki proaktif davranışı ve fiyatlamalarıyla dengelenmiştir. Nitekim, 2019 yılı Ağustos ayı ortası itibarıyla kamu bankalarının yıllık TL kredi genişlemesi yüzde 14,3 iken, özel bankaların kredi stoku yüzde 5,1 düzeyinde küçülmüştür. Bu çerçevede kamu bankaları gerek kredi piyasasındaki yavaşlamayı, gerekse iktisadi faaliyetteki dengelenme sürecini yumuşatan bir rol üstlenmiştir.

Kredi piyasasında kaydedilen canlanmada özellikle 2019 yılı Haziran ayı sonrasında kredi faiz oranlarında görülen gerileme, finansal koşullardaki gevşeme, bankaların likidite koşullarında TL mevduatlardaki artış kaynaklı iyileşme ve kamu teşvikleri etkili olmuştur. Ek olarak, risk algısı ve belirsizliklerdeki azalma ile beklentilerdeki iyileşmelerin kredi arz ve talebine olumlu etkileri ilgili dönemde kredi dinamiklerinde önemli rol oynamıştır. Böylece, 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla kur etkisinden arındırılmış toplam yıllık kredi büyümesi yüzde 4,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Büyüme oranlarındaki toparlanma eğilimi hem firma kredilerinde hem de bireysel kredilerde gözlenmektedir (Grafik IV.1.1). Toplam kur etkisinden arındırılmış bireysel ve firma kredisi yıllık büyüme oranları sırasıyla yüzde 3,9 ve yüzde 4,7 seviyesindedir.

2018 yılında döviz kurlarındaki gelişmelere bağlı olarak, YP kredilerin TL karşılıklarının artış göstermesi yurt içi kredilerin GSYİH'ye oranının tarihsel ortalamaların üzerine çıkmasına neden olmuştur. Takip eden dönemde döviz kurlarındaki istikrarlı seyrin de etkisiyle gerileyen oran, mevcut Rapor döneminde düşüş eğilimi sergileyerek Eylül ayında yüzde 60 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.2). Kredilerin GSYİH'ye oranının yıllık değişimi Eylül ayında baz etkisinin ortadan kalkmaya başlaması ve kredilerde kaydedilen canlanmayla birlikte artış sergilemiştir. Kredi açığı göstergeleri, kredi / GSYİH oranının 2019 yılında iktisadi faaliyetin ima ettiği uzun dönemli eğiliminin altında kaldığına işaret etmektedir (Özel Konu V.1).

Grafik IV.1.1: Yıllık Kredi Büyümesi (KEA, %)

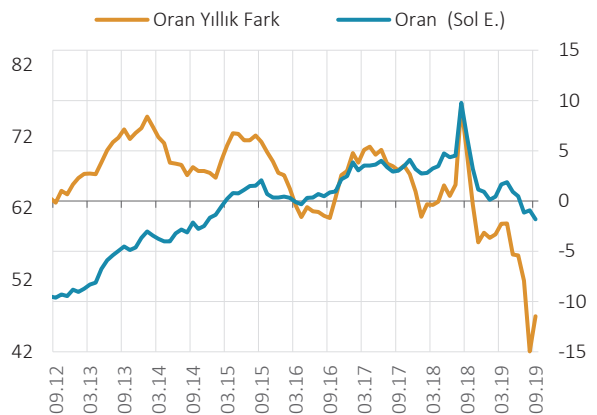

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiş, YP kredi tutarı, ABD doları için 0,7, euro için 0,3 ağırlıkla elde edilen sepet kullanılarak kur etkisinden arındırılmıştır.

Grafik IV.1.2: Kredi/GSYİH Oranı (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Oran, Türk bankacılık sektörü tarafından sağlanan nominal stok kredi değerinin son bir yıllık toplam GSYİH'ye payı olarak hesaplanmaktadır.

TCMB tarafından ZK politikasının döngü-karşıtı makroihtiyati bir çerçevede ve esnek bir yapıda kullanılmasına yönelik atılan adımın kredi büyümesine olumlu etkisi olduğu gözlenmektedir. 19 Ağustos 2019 tarihinde duyurulan ZK düzenlemesiyle birlikte, TL nakdi kredi büyüme oranı yüzde 10 ile yüzde 20 referans aralığında kalan bankalara daha düşük ZK oranı ve daha yüksek faiz/nema oranı uygulanmaktadır. Bir önceki Rapor dönemiyle karşılaştırıldığında kredi büyüme oranının banka bazlı dağılımı önemli ölçüde

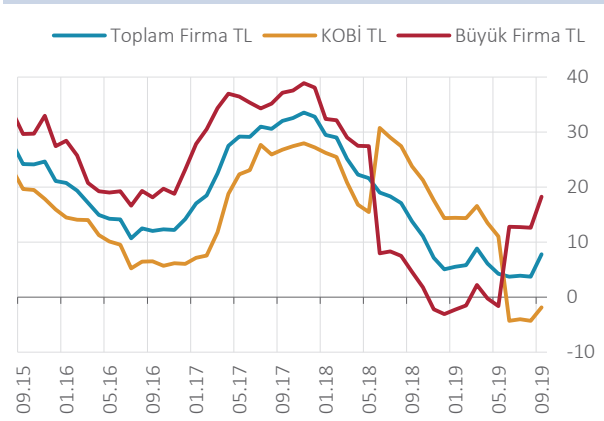
iyileşme kaydederken, pozitif kredi büyümesine sahip banka sayısı da artış göstermiştir. Dağılımdaki iyileşmede TL cinsi kredilerdeki artışın önemli rol oynadığı gözlenmektedir.

Önümüzdeki dönemde yatırım ve tüketim talebindeki toparlanmanın, faiz oranlarındaki gerilemeyle birlikte ertelenmiş kredi talebinin devreye girmesinin, bankacılık sektörünün güçlü sermaye yapısının ve olumlu likidite koşullarının kredi büyümesindeki canlanmayı destekleyeceği değerlendirilmektedir.

IV.1.1 Firma Kredisi Gelişmeleri

Yılın ilk çeyreğinden itibaren firma kredisi yıllık büyüme oranındaki durağan seyir son dönemde yerini ılımlı artışa bırakmıştır (Grafik IV.1.3). TL cinsinden kullanılan firma kredileri yüzde 7,8 oranında artmıştır. Ölçek bazlı kredi bakiyelerinde 2018 yılı Haziran ayında yapılan tanım değişikliğinden kaynaklanan baz etkisi sürmekle birlikte, artış tüm firma ölçeklerinde gözlenmiştir. Büyük firmaların kullandığı TL kredilerde yıllık büyüme oranı Eylül ayı itibarıyla yüzde 18 seviyesine ulaşmıştır. KOBİ segmentinde kredi büyümesi özellikle geçmiş dönem şoklarının etkisiyle aktif kalitesinde yaşanan bozulma sonucu daha zayıf bir görünüm sergilemiştir. Bir önceki Rapor döneminden bu yana firmaların kredi talebindeki artışta işletme sermayesi ihtiyacı, mevcut borçların kapatılması ve yeniden yapılandırılmalar etkili olurken, yatırım amaçlı taleplerin henüz güçlü bir artış göstermediği gözlenmektedir.

Grafik IV.1.3: Firma Ölçeğine Göre TL Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (%)

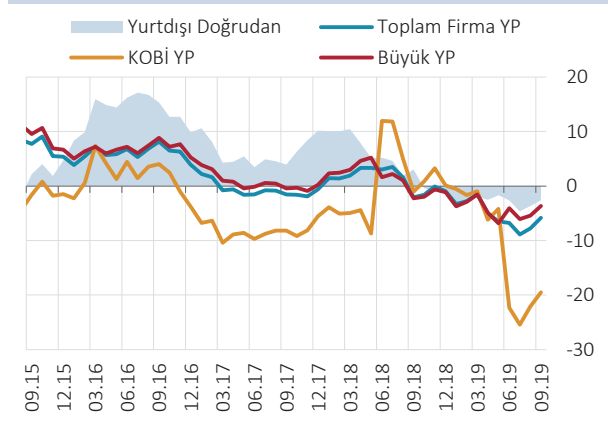

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: DEK hesaplamalardan dışlanmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği Temmuz ayında görülen kırılmalarda belirleyici olmuştur.

Grafik IV.1.4: Firma Ölçeğine Göre YP Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (Sepet Kur Üzerinden, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: DEK hesaplamalara dâhil edilmiştir. 24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği Temmuz ayında görülen kırılmalarda belirleyici olmuştur.

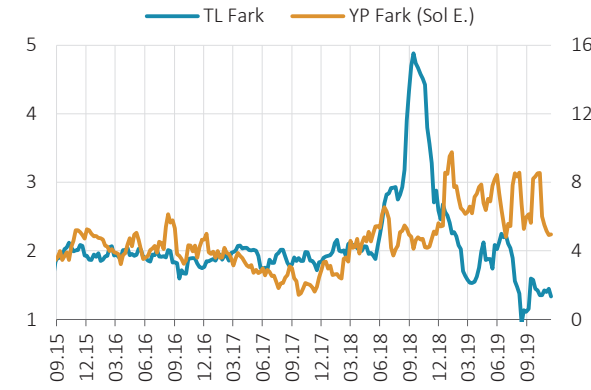
Mevcut Rapor dönemindeki firma kredisi dinamiklerinde, reel sektörün uygun koşullarda finansmana erişimini sağlayan seçici kredi uygulamaları da etkili olmuştur. Yılın ikinci çeyreğinde başlatılan İVME Finansman Paketi kapsamında istihdama yüksek katkı sağlayan ve ihracat potansiyeli yüksek sektörlerin desteklenmesi hedeflenmiştir. Sadece kamu bankaları aracılığıyla uygulanan paket ile hammadde/ara malı ve makine imalatı alanlarında faaliyet gösteren firmalara yatırım kredilerinde iki yıla kadar anapara geri ödemesiz azami 10 yıl vadeli ve azami 150 milyon TL kredi imkânı, işletme kredilerinde ise bir yıla kadar anapara geri ödemesiz azami beş yıl vade ve azami 30 milyon TL kredi imkânı getirilmiştir. Benzer şekilde tarım sektörünün özellikle bazı alt faaliyet kollarındaki firmalara da işletme gideri finansmanı ve yatırıma yönelik kredilerde vade ve faiz teşvikleri sağlanmıştır. Başta KOBİ’ler olmak üzere işletmelerin finansman maliyetini azaltmak amacıyla yakın dönemde devreye alınan Ekonomi Değer Kredisi paketinde ise, işletmelere enflasyona endeksli değişken faizli kredi kullanım imkânı sunularak 20 milyar TL tutarındaki Hazine destekli kefaletle birlikte 25 milyar TL hacminde kredi sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamdaki kullandırmalar da büyük oranda işletme sermayesi ihtiyacına yönelik gerçekleştirilmiştir.

2018 yılının Mayıs ayında Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’da yapılan değişiklik ile YP kredi kullanımının YP gelirlerle ilişkilendirilmesi, DEK kullanımının sonlandırılması, kur riski yönetimi

konusunda farkındalığın artması, piyasa oynaklıkları ve zayıf yatırım iştahı YP kredi büyümesinde görülen aşağı yönlü eğilimde rol oynamıştır. Mevcut dönemde bu eğilim sürerken, son gözlem itibarıyla yurt içi kaynaklı YP krediler yüzde 5,8 daralmıştır (Grafik IV.1.4). Firma ölçeği bazında, büyük ölçekli firmalarda YP kredi büyümesi sınırlı bir daralma kaydetmeye devam ederken; bir önceki yılın Haziran ayında KOBİ tanımlarındaki değişikliğin ve yatırım görünümündeki zayıflamanın neticesinde KOBİ YP kredilerindeki daralmanın belirginleştiği görülmektedir. Aynı zamanda firmaların yurt dışından sağladıkları YP kredilerdeki azalma sürmüştür.

Piyasa oynaklıkları ile birlikte 2018 yılı Eylül ayında yüksek seviyelere çıkan TL kredi ve mevduat faiz farkı, takip eden süreçte tarihi ortalamalarına yakınsamıştır. Söz konusu fark, atılan para politikası adımları, likidite ve finansal koşullardaki iyileşme ve beklentilerdeki çıpalandırmanın da etkisiyle yakın dönem ortalamasının altına gerilemiştir (Grafik IV.1.5). YP tarafta ise faiz farkları risk primi, fonlama koşulları ve hacim etkileriyle uyumlu şekilde nispeten dalgalı ve yüksek bir görünüm sergilemiştir.

Grafik IV.1.5: Kredi-Mevduat Faiz Oran Farkları
(4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

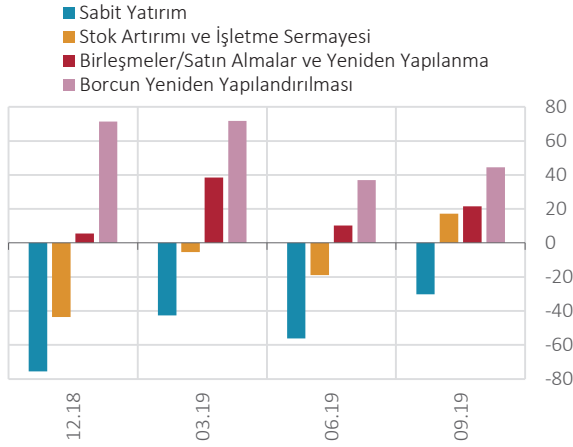
Son Gözlem: 15.11.19

Dipnot: Faiz oran farkları TL ve YP firma kredi faizleri ile mevduat faizleri arasındaki farktır.

2019 yılı üçüncü çeyrek BKEA sonuçlarına göre yıl başından bu yana kredi talebini etkileyen faktörler incelendiğinde, ilk iki çeyrekte gayrisafi sabit sermaye oluşumundaki düşüşle uyumlu şekilde sabit yatırım kaynaklı kredi talebinin negatif bir seyir izlediği, yeniden yapılandırılmalar kapsamındaki kredi talebinin ise belirleyici konumunu koruduğu görülmüştür (Grafik IV.1.6). Üçüncü çeyrekte ise sabit yatırımlara yönelik kredi talebi zayıf görünümünü sürdürmüştür. Bu dönemde, iç talepteki toparlanma eğiliminin stok artırım ve işletme sermayesi ihtiyacı üzerinde etkili olduğu değerlendirilmektedir. Üçüncü çeyrekte, anket sonuçlarıyla uyumlu biçimde, büyük oranda yatırım amacıyla kullanılan YP kredilerde canlanma gözlenmezken, TL kredilerde firmaların işletme kredisi talebi vade ve şirket ölçeği bazında genele yaygın şekilde toparlanmıştır.

Kredi arzı açısından, BKEA sonuçları yılın üçüncü çeyreğinde özellikle TL ve kısa vadeli krediler kaynaklı olmak üzere işletmelere verilen kredi standartlarında gevşeme olduğuna işaret etmektedir. Bankalar tarafından yapılan değerlendirmelere göre özellikle üçüncü çeyrekte sektör ve firma görünümü ile genel ekonomik faaliyetlere ilişkin beklentilerdeki toparlanma kredi standartlarındaki gevşemede önemli rol oynamıştır. Fonlama maliyetleri, bilanço kısıtlamaları ve risk algılamasındaki iyileşmeler kredi arz koşullarındaki gevşemeye katkı vermektedir (Grafik IV.1.7).

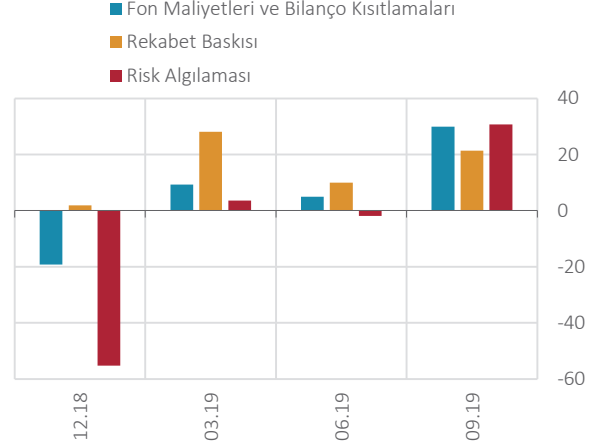
Görel olarak daha düşük seviyelerde seyreden reel kredi maliyetlerinin yanı sıra, önümüzdeki dönemde, iktisadi faaliyetlerdeki ılımlı toparlanmanın devamının, firma kârlılıklarının olumlu seyrinin ve düşük kaldıraç oranlarının, yatırım kredileri başta olmak üzere firma kredi talebinin canlanmasını destekleyeceği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.6: Firma Kredi Talebine Etki Eden Faktörler- Finansman İhtiyaçları (Net % Değişim)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Üç ayda bir yapılan anketle bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir.

Grafik IV.1.7: Firma Kredi Arzına Etki Eden Faktörler (Net % Değişim)

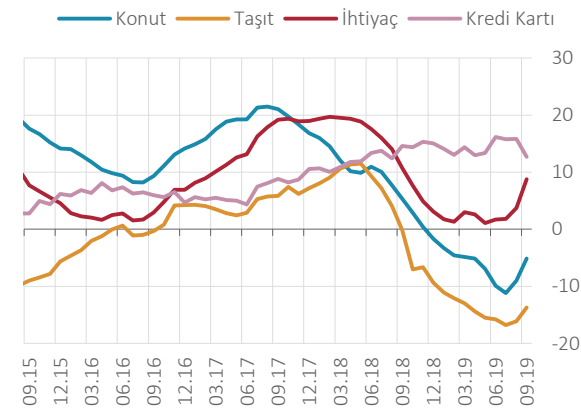
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Üç ayda bir yapılan anketle bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir. Grafikte sunulan seriler BKEA'daki ilgili alt kalemlerin aritmetik ortalamasıdır.

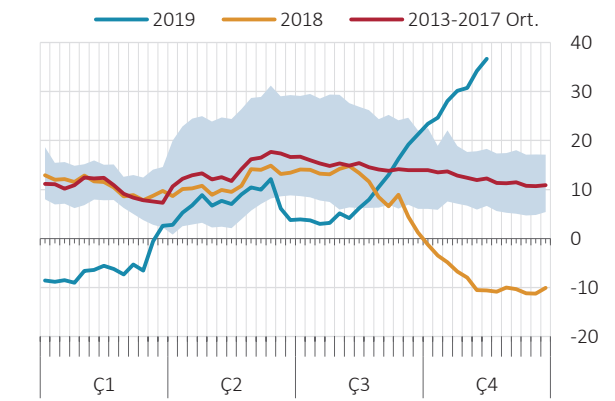
IV.1.2 Bireysel Kredi Gelişmeleri

Yılın ilk iki çeyreğinde bireysel kredi büyümesinde, tüketim talebindeki zayıflığa ek olarak işgücü piyasası gelişmeleri, tüketici enflasyonu görünümü ve yüksek kredi maliyetleri etkili olmuştur. Öte yandan, finansal koşullardaki iyileşme ve iktisadi faaliyetlerdeki toparlanmanın yanı sıra belirgin şekilde düşen kredi faiz oranları, üçüncü çeyrekte bireysel kredi büyüme oranlarında artışa neden olmuştur (Grafik IV.1.8). Faiz oranlarındaki düşüşün ertelenmiş bireysel kredi talebi kanalıyla ek bir canlanmaya yol açtığı değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.8: Bireysel Kredi Yıllık Büyüme Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Grafik IV.1.9: Bireysel Kredi Büyümesi (13 HHO, Yıllıklandırılmış %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 15.11.19

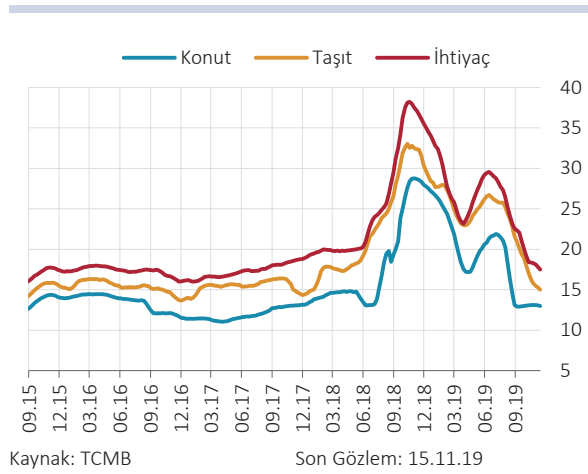
Dipnot: Mavi alan 2013-2017 ortalamasında kullanılan verinin 10. ve 90. yüzdilik aralığıdır. Dövizle endeksli krediler hesaplamalara dâhil edilmiştir.

Yıllık bazda büyüme oranları kredi türü ayrımında incelendiğinde, ihtiyaç kredileri ve kredi kartı bakiyeleri büyümeyi sürdürürken, konut ve taşıt kredileri yukarı yönlü hareketlenmeye karşın daralmaya devam etmiştir. Haftalık stok değerler üzerinden yapılan hesaplamalar, bireysel kredi kullanım eğiliminin geçen yılın ve tarihsel ortalama seviyelerinin önemli ölçüde üzerine çıktığına işaret etmektedir (Grafik IV.1.9). Son dönemde bireysel kredi büyümesine destek veren en önemli unsurlardan biri olan faiz oranları, TCMB politika faizindeki indirimleri de yansıtacak şekilde gerilemiştir (Grafik IV.1.10). Kredi grupları geneline

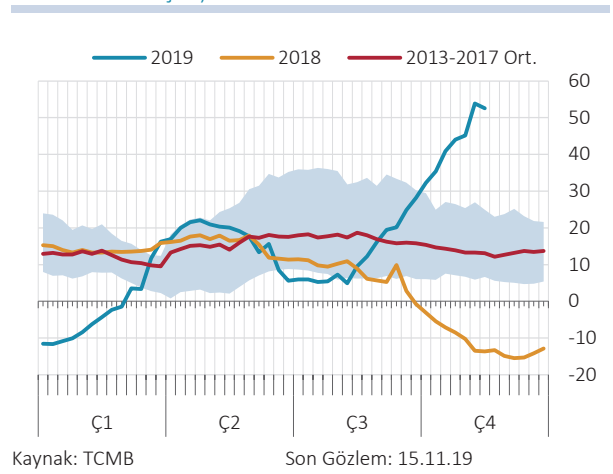
yayılan faiz düşüşleriyle birlikte bireysel kredi faiz oranları, 2018 yılında yaşanan finansal oynaklıklar öncesi seviyelerine dönmüştür.

Yılın ilk çeyreğinde, ihtiyaç kredisinde azami vadenin 36 aydan 60 aya kadar uzatılmasına imkân tanıyan BDDK düzenlemesi, ihtiyaç kredisinin eğilimini olumlu etkilemiştir (Grafik IV.1.11). Yılın üçüncü çeyreğinde, bu gruptaki kredi büyümesi tarihsel ortalamaların üzerine çıkarak bireysel kredi büyümesinde yakın dönemde gözlenen ivmelenmede belirleyici olmuştur. Ekim ayı itibarıyla haftalık ihtiyaç kredisi büyümesinin yıllıklandırılmış 13 haftalık hareketli ortalaması yüzde 50 seviyelerini aşmıştır. İhtiyaç kredisindeki bu gelişmede düşen faiz oranları sonrası ortaya çıkan ertelenmiş talebin de belirleyici olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.10: Bireysel Kredi Faiz Oranları (4 HHO, %)

Grafik IV.1.11: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (13 HHO, Yıllıklandırılmış %)

Dipnot: Mavi alan 2013-2017 ortalamasında kullanılan verinin 10. ve 90. yüzdeler aralığıdır. Döviz endeksli krediler hesaplamalara dâhil edilmiştir.

Geçmiş dönemde konut kredisi büyüme oranlarında görülen düşüşte reel konut getirilerinin zayıf seyri ve bireylerin borç ödeme kapasitesine dair gelişmeler etkili olurken; bu eğilim mevcut Rapor döneminde kamu bankaları öncülüğündeki rekabetçi fiyatlamalar, ekonomik faaliyetteki toparlanma süreci ve faiz oranlarındaki gerilemenin etkisiyle sona ermiştir. Kamu bankaları tarafından yakın dönemde uygulamaya konulan kampanyalar konut alımında borçlanma maliyetlerinin düşürülmesine imkân sağlarken, finansman vadelerinin de uzamasına katkı vermiştir. Birinci el konut fiyatlarının yüksek seyri ve kredi kampanyalarının 500 bin TL altı kredilerde yoğunlaşması yeni konutlardan ziyade ikinci el ipotekli konut satışlarını desteklemiştir.

Döviz kurunun görece istikrarlı seyrine karşın otomobil ve hafif ticari araç satışları yıllık bazda daralma eğilimini sürdürmüştür. Döviz kuru oynaklığındaki azalmaya rağmen kurlardaki yüksek seviyelerin bu gelişmede etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, gerek bankaların bireysel taşıt kredisi pazarındaki payı gerekse taşıt kredilerinin tüketici kredileri içindeki payı düşük seviyelerini korumuştur. Bununla birlikte, 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla, kampanyaların da desteğiyle otomobil satışlarında canlanma görülmeye başlanmıştır.

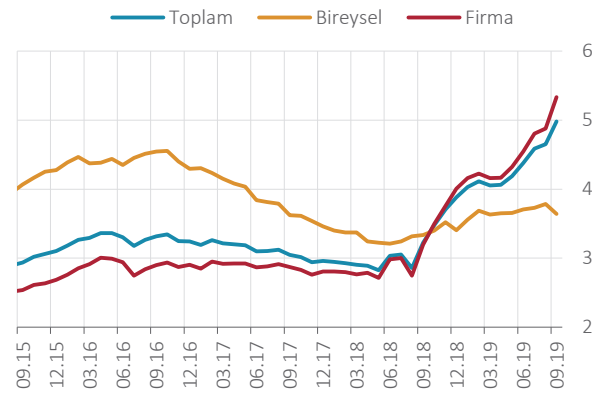
BKK bakiyesi büyüme oranı mevcut Rapor döneminde yatay bir görünüm sergilemiştir. 2019 yılı Haziran ayında azami taksit sayısındaki artırım ve ikinci çeyrekte asgari ödeme oranlarının yüzde 30 seviyesine gelmesi BKK bakiyesinde yıllık artış oranını desteklemiştir. Yakın dönemde yapılan düzenlemeyle kredi kartı ile mal ve hizmet satışlarında üye işyeri komisyonu oranlarına 2019 yılı Kasım ayından itibaren geçerli olmak üzere üst sınır getirilmiştir (Kutu I.1.I).

IV.1.3 Tahsili Gecikmiş Alacaklar

2018 yılının üçüncü çeyreğinde döviz kuru ve faizlerde yaşanan oynaklıkla iktisadi faaliyetin zayıf seyrinin firma bilançolarına ve TGA gerçekleştirmelerine yansıyan gecikmeli etkileri ile yavaşlayan kredi büyümesi sonucunda TGA oranları artış göstermeye devam etmektedir. Kredi koşullarındaki ve iktisadi faaliyetteki iyileşmenin önümüzdeki dönemde TGA'ya olumlu yansıtacağı değerlendirilmektedir. Bankacılık sektörü TGA oranı 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla sınırlı bir artışla yüzde 4,9 seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu oran firma kredilerinde yüzde 5,3 olurken, bireysel kredilerde yüzde 3,6 olarak gerçekleşmiştir. Geçmiş Rapor dönemine göre bireysel TGA oranı aynı seviyede kalırken, firma TGA oranı 1,1 yüzde puan yükselmiştir (Grafik IV.1.12).

TGA bakiyesinin bileşenlerine bakıldığında, yılın üçüncü çeyreğiyle birlikte TGA ilavelerinin artış gösterdiği, öte yandan tahsilatların azaldığı gözlenmiştir (Grafik IV.1.13). Ayrıca bankaların artış eğiliminde olan TGA bakiyelerini, aktiften silmek suretiyle ve/veya varlık yönetim şirketlerine satış yoluyla yönetmeye devam ettikleri dikkat çekmektedir (Özel Konu V.2). BDDK tarafından Eylül ayında yapılan açıklamada, 2019 yılı Temmuz dönemi finansal tabloları kullanılarak gerçekleştirilen mali bünye değerlendirme çalışmalarında ağırlıklı olarak inşaat ve enerji sektörlerine kullanılan kredilerde takip hesaplarına aktarılması gereken 46 milyar TL tutarında kredi bakiyesi tespit edildiği duyurulmuştur. Ayrıca, BDDK ilgili bankalara 2019 yıl sonuna kadar söz konusu krediler için gereken sınıflama değişikliğinin yapılarak beklenen kredi zarar karşılıklarının ayrılması hususunda bildirimde bulunmuştur. Banka bilançolarının şeffaflığını artıracak olan bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen etki analizlerinde BDDK, ilgili aktarımın bankacılık sektörü aktif kalitesi üzerindeki etkisinin sınırlı olacağını ve TGA oranının ılımlı bir artış ile yüzde 6,3 seviyesine yükselebileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte, bankacılık sektörünün mevcut sermaye yapısının aktif kalitesi kaynaklı riskleri rahatlıkla yönetebilecek seviyede olduğu değerlendirilmektedir (Bölüm III.4). Yakın izlemedeki krediler ise TGA'ya geçişlerin de etkisiyle bir önceki Rapor dönemine göre yatay bir seyir izlemiştir.

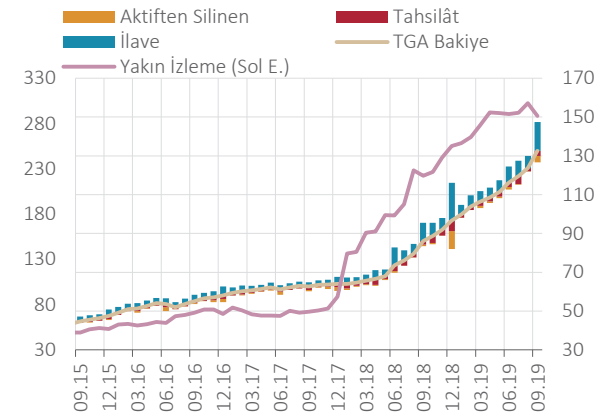
Grafik IV.1.12: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Grafik IV.1.13: TGA Bakiyesi ve Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

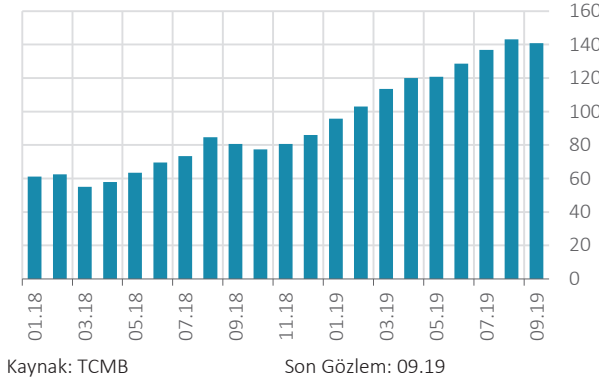
Son Gözlem: 09.19

Kredi yapılandırma faaliyetleri yakın dönemde sektörün aktif kalitesine olumlu etki eden bir diğer unsurdur. Mevcut Rapor döneminde yapılandırmaya konu kredi stoku önceki dönemlere göre artış göstermiştir (Grafik IV.1.14). Kredi yapılandırmalarındaki vade uzatımı ve faiz indirimleri, firmaların borç ödeme projeksiyonları ile nakit akımlarını uyumlaştırarak canlı kredilerin TGA'ya geçişini sınırlamaktadır. Öte yandan, Bankacılık Kanunu'nda Temmuz ayında yapılan değişiklik ile bankalara çerçeve anlaşma ve sözleşmeleri kapsamında alınacak tedbirlerle kredi borçlularının geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine imkân sağlanmıştır. Bu kapsamda, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından 14 Ekim tarihinde yapılan duyuru ile banka ve finansal kurumlara kredi borcu bulunan büyük ölçekli şirketler için "Finansal Yeniden Yapılandırma" uygulamasına başlanacağı, Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması kapsamının 100 milyon TL yerine 25 milyon TL üzerindeki krediler şeklinde genişletildiği ilan

edilmiştir. Böylelikle uygulamadan yararlanarak borç yapılandırması yoluyla üretim, yatırım ve istihdam faaliyetine devam etme imkânı elde edecek firma sayısı artmıştır.

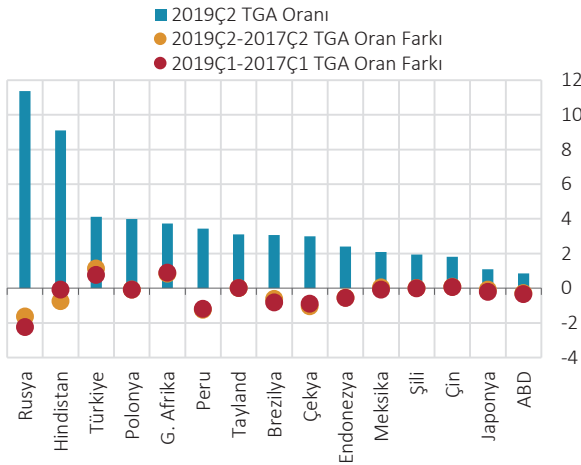
Grafik IV.1.14: Yeniden Yapılandırılan Kredi Bakiyesi
(Milyar TL)

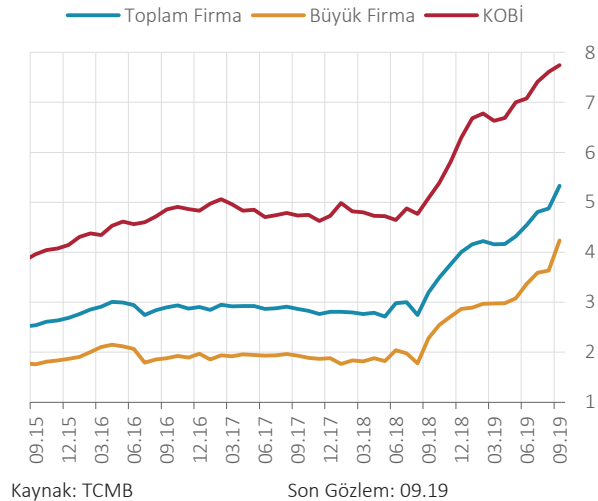
TGA oranlarında yakın dönemde gözlenen artışa rağmen 2019 yılı ilk çeyreği itibarıyla ülkemizde TGA oranı ve son iki yıllık değişimi emsal ülkeler ortalamalarına yakın bir seyir izlemektedir (Grafik IV.1.15). Önümüzdeki süreçte iktisadi faaliyetlerdeki toparlanmanın belirginleşmesi, finansal koşullardaki iyileşmenin korunması ve kredi büyümesinin artmasıyla TGA oranındaki artışların yavaşlayacağı ve aktif kalitesinde belirgin bir bozulma olmayacağı değerlendirilmektedir.

Şirketler kesimi TGA gelişmelerine bakıldığında, TGA oranındaki artışların ölçek kırılımında genele yayıldığı anlaşılmaktadır (Grafik IV.1.16). Eylül ayı itibarıyla toplam firma, büyük firma ve KOBİ TGA oranları sırasıyla yüzde 5,3, yüzde 4,2 ve yüzde 7,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. KOBİ'ler özelinde KOBİ Değer Kredisi paketi kapsamında özellikle mikro ve küçük ölçekli işletmelere kredi kullanılması, söz konusu firmaların finansmana erişim koşullarını ve bankaların aktif kalitesini iyileştirmek suretiyle finansal istikrarı desteklemektedir.

Grafik IV.1.15: TGA Oranı ve Değişiminin Uluslararası Karşılaştırması (%)

Grafik IV.1.16: Firma TGA Oranları (%)

Dipnot: Henüz güncel verisi raporlanmayan Japonya ve Polonya için 2019 Ç1 verileri gösterilmiş, iki yıllık farklar 2019 Ç1 ve 2018 Ç4 üzerinden alınmıştır.

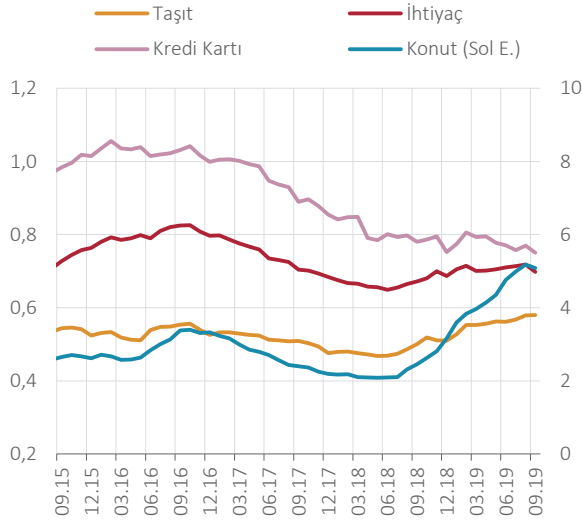
Firma kredilerine kıyasla bireysel kredilerin TGA oranlarında daha sınırlı bir artış yaşanmıştır. Bu artış bireysel kredilerde kredi kartları hariç tüm alt kırılımlarda gözlenmektedir (Grafik IV.1.17). Bireysel

kredilere yönelik uygulanan geniş kapsamlı makro ihtiyati düzenlemeler bu kredi türünde TGA oranı artışını sınırlandırmaktadır. Eylül ayı verileri incelendiğinde, konut kredilerinde TGA oranının yüzde 0,7 seviyesine yükselmesine rağmen, bu oranın uluslararası standartlara kıyasla düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Aynı dönemde taşıt kredisi TGA oranı yüzde 3,8, ihtiyaç kredisi TGA oranı yüzde 5 düzeyindeyken, BKK TGA oranı yüzde 5,5 olarak gerçekleşmiştir. Önümüzdeki dönemde iktisadi faaliyetlerdeki ivmelenmenin istihdam piyasası üzerindeki olumlu gecikmeli etkilerinin görülmesi ve fiyatlar genel düzeyindeki görünümün korunması, bireylerin gelir ve borç ödeme kapasitelerini destekleyerek bireysel kredi TGA oranlarını düşürebilecektir.

2018 yılı boyunca nispeten yatay bir seyir izleyen BKK TGA oranı 2019 yılında sınırlı da olsa gerileme eğilimi göstermiştir. Kredi kartı bakiyelerinin ve ihtiyaç kredilerinin genişlemeye devam etmesi, bireysel kredi TGA oranlarını olumlu etkilemiştir. Ayrıca, kredi kartı borçlarına getirilen yeniden yapılandırılma imkânı bu oranların ılımlı seyretmesine katkı sağlamıştır. Yeniden yapılandırma kapsamında krediye dönüşen borç bakiyesi olan, ancak temerrüde düşmemiş kart sahiplerine uygun koşullarda ihtiyaç kredisi kullanılarak bireysel müşterilerin borç servis olanakları artırılmıştır. Bunun yanında bir önceki Rapor döneminde ihtiyaç kredilerinin 60 aya kadar yeniden yapılandırılabilmesine imkân tanınması ile ihtiyaç kredileri ve taşıt kredilerindeki vade tavanının 60 aya çıkarılmasının bireylerin borç servis kapasitelerini artırarak ödeme gücü üzerinde olumlu bir etki yaptığı değerlendirilmektedir. İlave, gerçekleştirilen yaşlandırma analizleri yakın dönemde kullanılan kredilerin TGA'ya dönüşümlerinde geçmiş dönemden önemli bir ayrışma yaşanmadığını göstermektedir (Grafik IV.1.18).

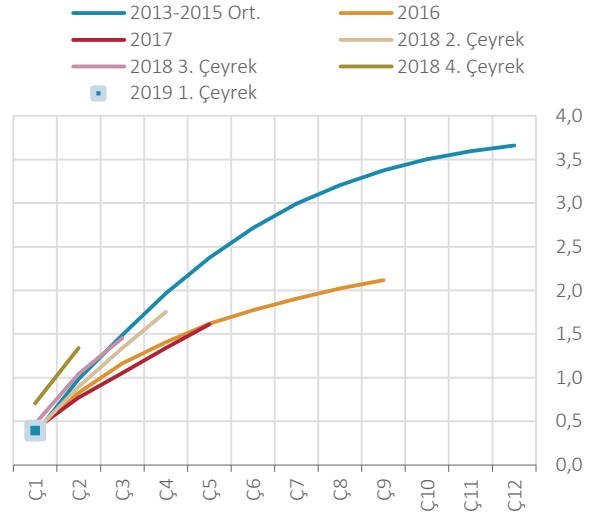
Grafik IV.1.17: Bireysel Kredilerde TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Grafik IV.1.18: İhtiyaç Kredisi Yaşlandırma Analizi (%)

Kaynak: TCMB

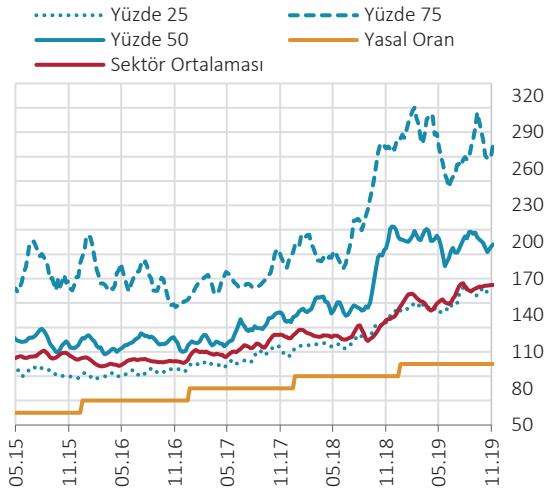
Son Gözlem: 03.19

Dipnot: Yaşlandırma analizi, ihtiyaç kredilerinin kullanıldığı çeyreği takiben TGA oranlarını kümülatif olarak raporlamaktadır.

IV.2 Likidite Riski

Bankacılık sektörünün kısa vadeli likidite pozisyonu sağlam görünümünü korumaktadır (Grafik IV.2.1 ve IV.2.2). Bankaların bilançolarındaki yüksek kaliteli likit varlık stokunun 30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarını karşılama kapasitesini ölçen likidite karşılama oranları (LKO), toplam ve YP için sırasıyla yüzde 100 ve yüzde 80 olarak uygulanan yasal asgari oranların oldukça üzerinde seyretmektedir. 2019 yılı başından itibaren YP likit varlıklardaki artış sonucu sektörün toplam ve YP için hesaplanan LKO'ları bir miktar yükselmiş, 2019 yılı Kasım ayı itibarıyla toplam ve YP için sırasıyla yüzde 165 ve yüzde 293 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmede bankaların serbest DİBS hesaplarında ve YP ZK kalemlerinde gözlenen artışlar etkili olmuştur.

Grafik IV.2.1: Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların Toplam Likidite Karşılama Oranları (4 HHO., %)

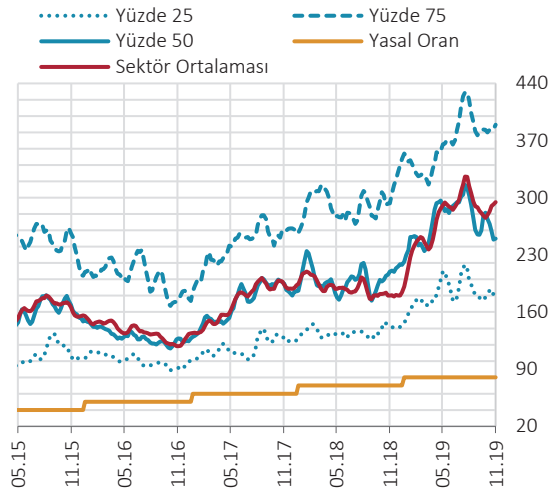

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 15.11.19

Dipnot: Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Yüzdeler dilimleri, banka bazlı LKO'lar en küçükten en büyüğe göre sıralandığında ilk, ikinci ve üçüncü yüzde 25'lik dilimlerin en üstünde yer alan bankayı temsil etmektedir.

Grafik IV.2.2: Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların YP Likidite Karşılama Oranları (4 HHO., %)

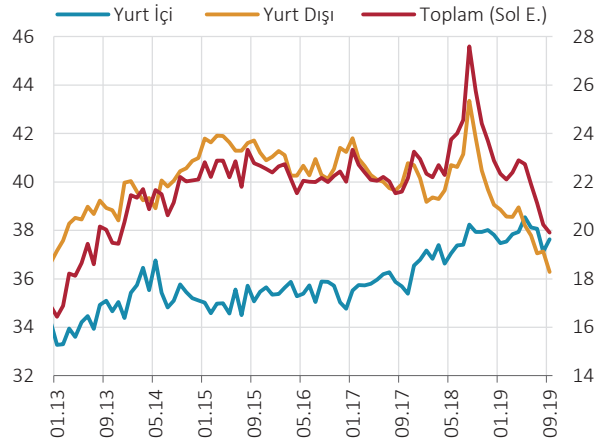
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 15.11.19

Dipnot: Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Yüzdeler dilimleri, banka bazlı LKO'lar en küçükten en büyüğe göre sıralandığında ilk, ikinci ve üçüncü yüzde 25'lik dilimlerin en üstünde yer alan bankayı temsil etmektedir.

Mevduatta, özellikle TL tarafta, gözlenen büyüme çekirdek yükümlülüklerin fonlamadaki payını artırırken banka bilançolarının daha istikrarlı bir yapı kazanmasına katkı sağlamaktadır. Mevduat dışı yükümlülüklerin yabancı kaynaklar içerisindeki payı mevcut Rapor döneminde sınırlı miktarda azalarak yüzde 38 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.3). Yurt dışından temin edilen fonların yaklaşık yüzde 60'ını oluşturan tahvil ihraçları ve bankalardan doğrudan temin edilen borçların son dönemde azalış göstermesi, toplam mevduat dışı kaynakların yabancı kaynaklara oranında gözlenen düşüşte belirleyici olmuştur. Yurt içi piyasalarda gerçekleştirilen tahvil ihraçları ve sermaye benzeri borçlanmalarda son dönemde gözlenen güçlü artış sonucu yurt içi fonların toplam yabancı kaynaklar içindeki payı artmış ve bahsi geçen oran yurt dışından temin edilen fonların yabancı kaynaklara oranını aşmıştır. Bu durum, sektörün yurt dışı oynaklıklara karşı duyarlılığını sınırlayıcı niteliktedir.

Grafik IV.2.3: Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı (%)

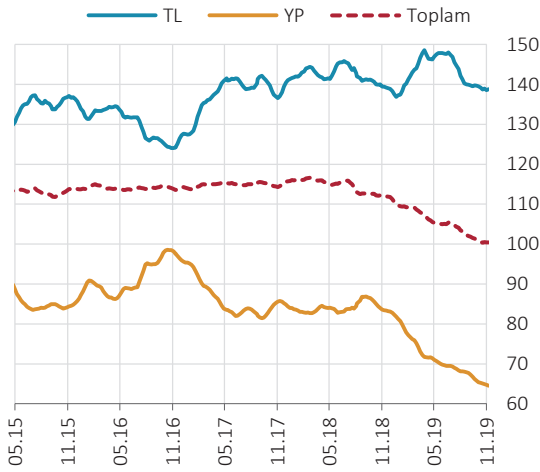
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Yabancı kaynaklar, özkaynak dışındaki yükümlülükleri temsil etmektedir.

Bankaların likit olmayan varlıkları içerisinde en büyük paya sahip kredilerin, istikrarlı bir kaynak olarak mevduatlarla ne ölçüde fonlandığını temsil eden ve uzun vadeli likidite pozisyonuna ilişkin temel göstergelerden biri olan kredi/mevduat (K/M) oranındaki dengelenme, mevcut Rapor döneminde de devam etmiştir. Bu oran 2019 yılı Kasım ayı itibarıyla yüzde 101 seviyesinde gerçekleşmiş ve 2013 yılı küresel finansal genişleme dönemi öncesi seviyesine yakınsamıştır (Grafik IV.2.4).¹

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı (4 HHO., %)

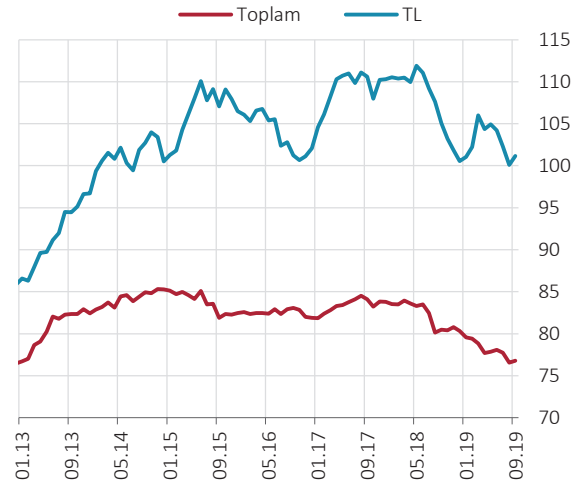

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 15.11.19

Dipnot: Kalkınma ve yatırım bankaları hariç hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.5: Kredi/(Mevduat+Diğer İstikrarlı Kaynaklar) Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Diğer istikrarlı kaynaklar içinde özkaynak, uzun vadeli ihraçlar, sermaye benzeri borçlar ve bir yıldan uzun vadeli diğer borçlar dikkate alınmıştır.

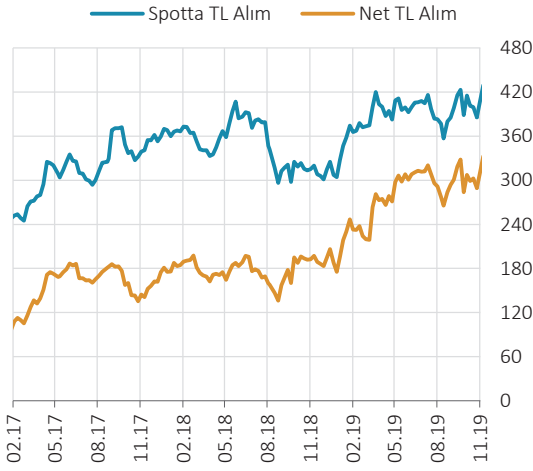
Firma, banka ve mevduat sahiplerinin kredi ve mevduat para birimi tercihleri, K/M oranında para birimi cinsinden gözlenen ayrışmada belirleyici olmaktadır. 2018 yılı Ağustos ayında piyasalarda gözlenen dalgalanmalar ve belirsizlik algısı mudilerin YP mevduat tercihini güçlendirmiştir. Bunun yanında, firmaların yatırım iştahındaki zayıf görünüm YP K/M oranında belirgin bir azalış gözlenmesine yol açmıştır.

¹ Kredi veren fakat mevduat toplama yetkisi bulunmayan kalkınma ve yatırım bankaları, K/M oranı hesaplamasına dâhil edilmemiştir. Kalkınma ve yatırım bankaları dâhil edildiğinde ise sektörün K/M oranı 2019 Ekim ayı itibarıyla yüzde 108 seviyesine ulaşmaktadır.

Son Rapor döneminde ise döviz kurunda yaşanan oynaklığın azalması ile enflasyon görünümündeki iyileşme mevduat dolarizasyon eğilimini azaltmıştır. Diğer yandan, alınan politika tedbirleri ve kur riski konusunda farkındalığın artması ile YP kredilerdeki daralmanın sürmesi sonucu YP K/M oranında ılımlı düşüş gerçekleşmiştir. TL tarafta ise, kredi piyasasındaki toparlanmaya karşın mudilerin TL tercihlerinin güçlenmesi neticesinde TL K/M oranı 2019 yılı Haziran ayı itibarıyla aşağı yönlü hareket etmeye başlamıştır. 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla TL ve YP K/M oranları sırasıyla yüzde 140 ve yüzde 67 seviyesindedir.

K/M oranının banka bilançolarındaki varlık ve yükümlülükler arasındaki vade uyumunu ve özellikle diğer istikrarlı fonlama kaynaklarını dikkate almaması sebebiyle, kredilerin mevduat ve diğer istikrarlı kaynaklar toplamına oranı (K/M+) ayrıca takip edilmektedir. K/M+ oranı 2019 Eylül ayı itibarıyla toplam için yüzde 77, TL için ise yüzde 101 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.5). Bu gelişmede, kredi kullanımının seyri ve artan mevduata ek olarak özkaynaklar ve sermaye benzeri borçlarda gözlenen artışlar etkili olmuştur. Gerek K/M oranında gerekse K/M+ oranında yaşanan düşüşler, bankaların uzun vadeli likidite pozisyonlarının canlanan kredi talebini karşılayabilecek seviyede olduğunu göstermektedir.²

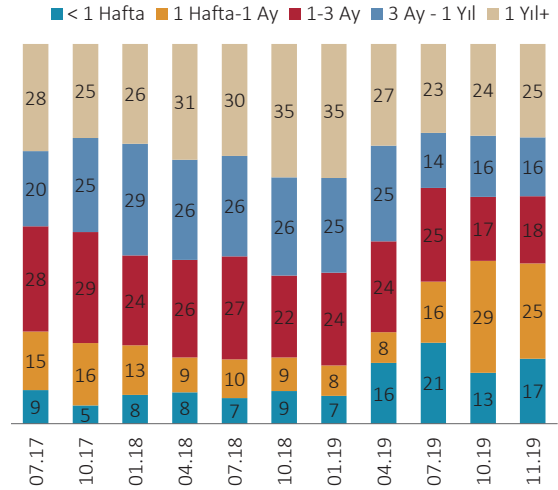
Grafik IV.2.6: TL Para Takası İşlem Tutarlarının Gelişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 15.11.19

Grafik IV.2.7: Spotta TL Alım Para Takası Vade Dilimleri (Stok, % Pay)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 15.11.19

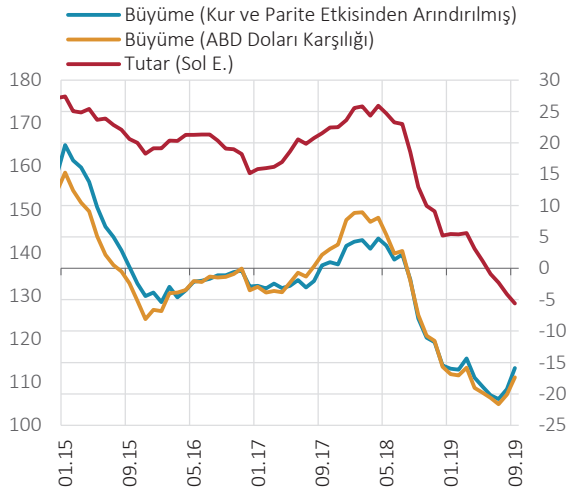
Dipnot: Yurt içi ve yurt dışı yerleşiklerle yapılan toplam spotta TL alım para takası işlemleri için orijinal vade dikkate alınmıştır.

K/M oranında para birimi cinsinden gözlenen ayrışma, bankaları TL fonlama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla para takası işlemlerine yönlendirmektedir. Yurt dışı para takası piyasasını aktif şekilde kullanan bankalar, son dönemde yurt içi para takası piyasasından yoğun şekilde yararlanmaktadır. Mevcut Rapor döneminde, TL para takası fonlaması yurt içi kaynaklı bir miktar artış göstermiş ve toplam net TL fonlaması 2019 yılı Kasım ayı itibarıyla 311 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.6). Son dönemde spotta TL alınan para takası işlemlerinin daha kısa vadelerde yoğunlaştığı gözlenmektedir (Grafik IV.2.7).

Geçtiğimiz dönemde, cari işlemlerdeki iyileşmenin yanında, reel sektör yatırımlarındaki yavaşlama ile birlikte YP cinsi kredi büyümesinde gözlenen zayıf seyir, bankaların dış kaynak kullanımındaki azalmada belirleyici olmuştur. Ayrıca, YP mevduatlardaki artış, bankaların yurt dışı borçlanmalarındaki düşüş üzerinde etkili olmuştur (Grafik IV.2.8). Öte yandan, finansal oynaklıkların azalması ve makroekonomik görünümün olumlu yönde gelişmesiyle bir önceki Rapor döneminde borçlanma maliyetlerinde gözlenen artış yerini kademeli iyileşmeye bırakmıştır (Grafik IV.2.9).

² Yıllık kredi büyümesi gelişmeleri için "Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski" bölümünde yer alan Grafik IV.1.1'e bakınız.

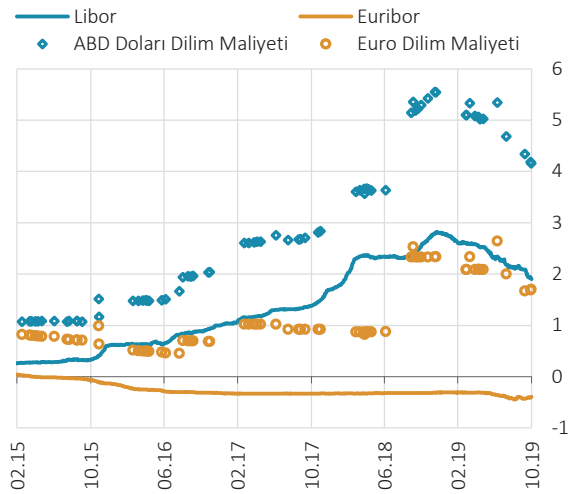
Grafik IV.2.8: Bankacılık Sektörü Yurt Dışı Borcunun Büyüme Oranı ve Miktarı (Yıllık % Artış, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Kur ve parite etkisinden arındırılan büyüme serisi, 2013 yıl sonu kur ve parite değerlerine göre yeniden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.9: 367 Gün Vadeli Sendikasyon Kredilerinin Maliyet Gelişimi (İşlem Bazlı, %)

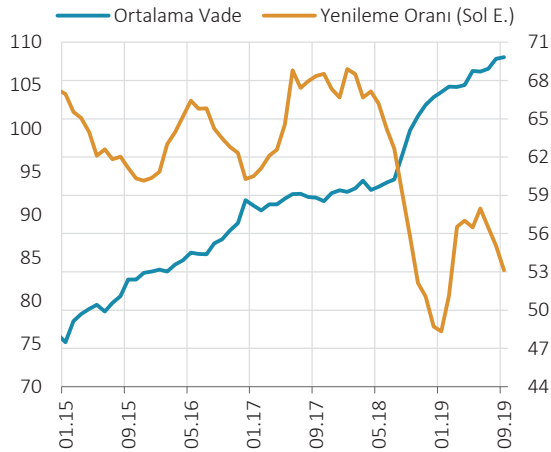

Kaynak: KAP Son Gözlem: 10.19

Dipnot: Büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır.

Ekim ayı itibarıyla yenilenmeye başlanan sendikasyon kredilerinde katılımcı banka ve ülke sayılarındaki artış, yatırımcı ilgisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu dönemde vadesi dolan sendikasyon kredileri dış finansman ihtiyacındaki azalışa da bağlı olarak yaklaşık yüzde 80 civarında yenilenmiştir.

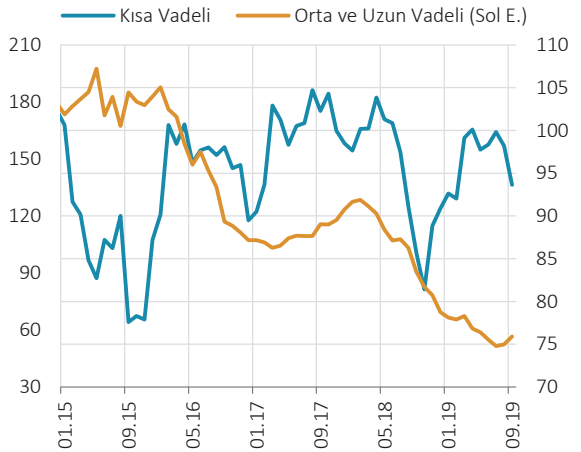
Grafik IV.2.10: Toplam Dış Borç Yenileme Oranı ve Ortalama Vadesi (Ay, %)

Kaynak: TCMB, MKK Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının altı aylık hareketli ağırlıklı toplamı üzerinden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.11: Dış Borç Yenileme Oranı (Ay, %)

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 09.19

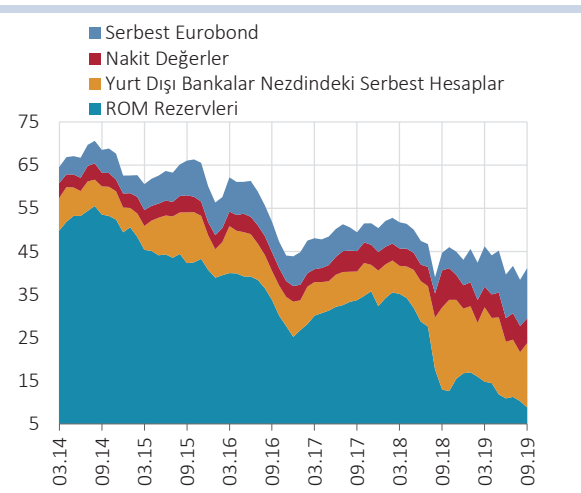
Dipnot: Dış borç yenileme oranları, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının kısa vade için üç aylık, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamı üzerinden hesaplanmıştır.

Dış borçların uzun vadeli görünümü devam etmekte olup, ortalama vade 70 ay seviyesinde seyretmektedir. 2019 Mart ayı itibarıyla yüksek oranda yenilenen sendikasyon kredileri sonrası artan dış borç çevirme oranında son dönemde bir miktar düşüş gözlenmiş ve 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla bu oran yüzde 84 olarak gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.10). Bu gelişimde, bankaların özellikle sendikasyon kredisi yenileme oranlarını ve tahvil ihraçlarını azaltmaları etkili olmuştur. Fonlama maliyetlerinin yüksek seyri

devam ettirmesi, bankaları düşük faizli kısa vadeli dış borçlarını yenilemeye teşvik etmektedir. Makroekonomik göstergelerdeki iyileşme sonucu risk priminin azalması, fonlama maliyetlerinin düşmesine ve borçlanma vadelerinin uzamasına katkı sağlayabilecektir.

Bankacılık sektörü, finansal piyasalarda olası şoklara karşı yeterli likidite tamponlarına sahiptir. Yurt dışı borçlarda uzun vadeli görünüm, bankacılık sektörünün uluslararası piyasalarda yaşanabilecek oynaklıklara karşı direncini artırmaktadır. Bankaların serbest eurobondlar, nakit, yurt dışı hesaplar ve rezerv opsiyonu mekanizması (ROM) rezervlerinden oluşan likit aktif portföyü altı ay içinde vadesi dolacak YP cinsi yurt dışı borcun tamamını, bir yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi yurt dışı borcun ise yüzde 73'ünü karşılayabilecek düzeydedir (Grafik IV.2.13).³ Bu gelişmede, sektörün düşük YP talebi kaynaklı yurt dışı borç bakiyesinde kaydedilen azalma etkili olmuştur. Ayrıca, bankaların 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla 56 milyar ABD doları tutarındaki para takası işlemleri için kullandığı net YP kaynağı, TCMB'de tesis etmiş olduğu YP ZK'ları ve TCMB tarafından bankalara tahsis edilen 50 milyar ABD doları döviz depo limitleri dikkate alındığında sektörün likidite imkanları, bir yıl içinde vadesi dolacak yurt dışı borç ödemelerinin tamamını karşılayacak düzeydedir.

Grafik IV.2.12: YP Likit Aktiflerin Tutarı (Milyar ABD Doları)

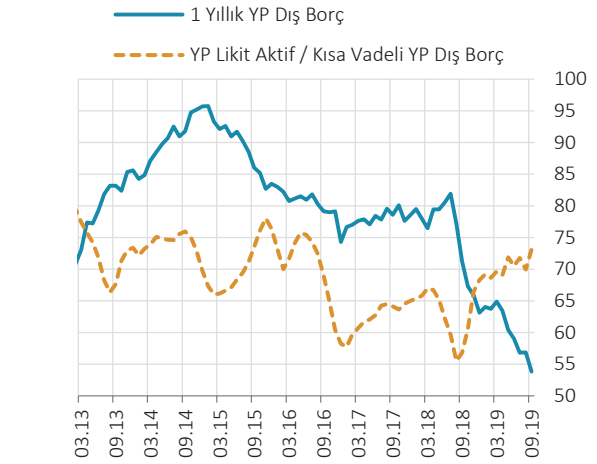

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır. Grafikte YP Likit Aktif / Kısa Vadeli YP Dış Borç oranının, üç aylık hareketli ortalamasına yer verilmiştir.

Grafik IV.2.13: 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borç ve YP Likit Aktiflerin 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borca Oranı (Milyar ABD Doları, %)

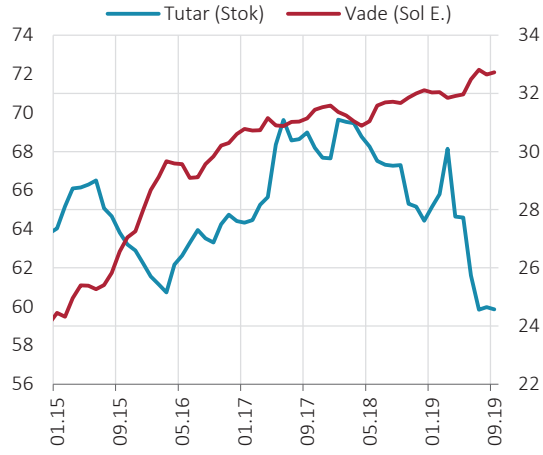
Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 09.19

Azalan YP kaynak talebi ve yüksek seyreden maliyetler sebebiyle mevcut Rapor döneminde bankaların yurt dışı YP cinsi menkul kıymet ihraçlarında azalma gözlenmiştir. Vade yapısı ise olumlu seyrini devam ettirmektedir (Grafik IV.2.14). Önümüzdeki dönemde küresel piyasalarda yüksek seyreden risk iştahı ve gelişmiş ülke merkez bankaları para politikalarının gelişimi, yurt dışı YP cinsi menkul kıymet ihraç koşullarını destekleyebilecektir. Bankaların menkul kıymet ihracı kanalıyla yurt içinden sağladıkları TL fonlamadaki ve ürün çeşitliliğindeki artış, mevcut Rapor döneminde devam etmiş olup, bu durum yurt içi menkul kıymet piyasasında finansal derinleşmeye katkı sağlamaktadır (Grafik IV.2.15). Bankalar 2019 yılı Ağustos ayından itibaren üç ay ile 10 yıl arasındaki farklı vadelerde toplam 13 milyar TL tutarında TLREF'e endeksli ihraç gerçekleştirmiştir (Kutu II.2.1).

³ Bankacılık sektörünün bir yıl içinde vadesi dolacak dış borcu 53,8 milyar ABD doları seviyesinde olup, bankaların nakit, yurt dışı hesaplar, serbest eurobondlar ve ROM rezervleri sırasıyla 5,7, 14,9, 11,7 ve 8,8 milyar ABD doları seviyesindedir.

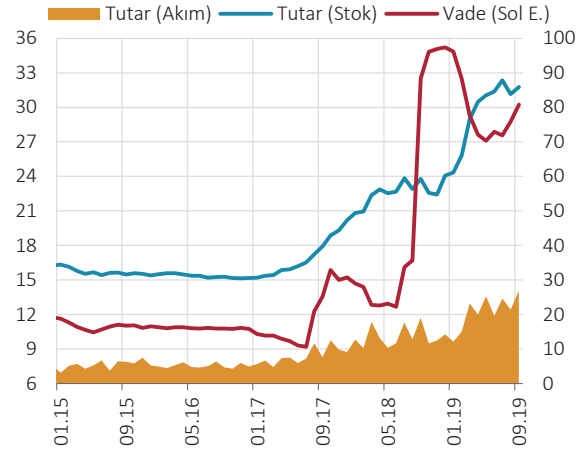
Grafik IV.2.14: Yurt Dışı YP Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri (Milyar ABD Doları, Ay)

Kaynak: MKK

Son Gözlem: 09.19

Grafik IV.2.15: Yurt İçi TL Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri (Milyar TL, Ay)

Kaynak: MKK

Son Gözlem: 09.19

IV.3 Faiz ve Kur Riski

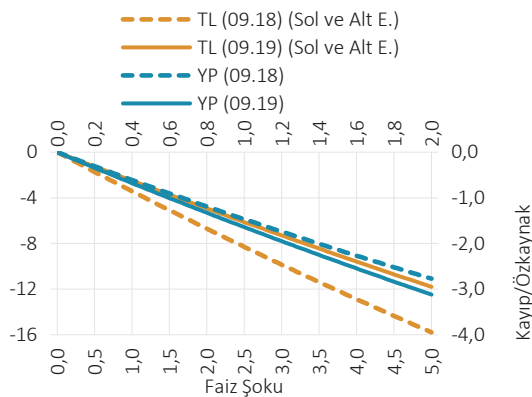
Bankacılık sektörü bilanço içi ve dışı faize duyarlı YP açık pozisyonu önceki Rapor dönemine göre yüzde 2 artışla 273 milyar TL olarak gerçekleşirken, TL pozisyon fazlası yüzde 1 artışla 650 milyar TL olmuştur. YP faize duyarlı açık pozisyonundaki artışta kredilerdeki ve türev finansal araçlar pozisyonundaki azalış etkili olurken, TL pozisyon fazlasındaki sınırlı artışta kredi gelişmeleri belirleyicidir.

Ekonomik değer yaklaşımı kullanılarak sektörün TL ve YP cinsinden faize duyarlı pozisyonları pozitif faiz şokuna tabi tutularak muhtemel kaybın özkaynaklara oranı hesaplanmıştır. Buna göre sektörün TL cinsinden faize duyarlı pozisyonlarına uygulanan 5 yüzde puana kadar pozitif faiz şoku özkaynakların yüzde 12'si civarında muhtemel kayba sebep olmaktadır. Diğer taraftan YP cinsinden faize duyarlı pozisyonlara uygulanan 2 yüzde puana kadar pozitif faiz şoku sonucunda ise özkaynakların yüzde 3'ü oranında muhtemel kayıp hesaplanmıştır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında pozitif faiz şokundan kaynaklanan muhtemel kayıp/özkaynak oranları TL tarafta belirgin azalma kaydederken, YP tarafta sınırlı bir artış gözlenmiştir (Grafik IV.3.1).

TL cinsinden faiz riskine duyarlı aktiflerin ortalama vadesi, uzun vadeli kredilerin payının azalması sonucu bir önceki Rapor dönemine göre bir aylık düşüşle 17 ay olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, TL cinsinden faiz riskine duyarlı pasiflerin ortalama vadesi, bir önceki Rapor dönemindeki altı ay seviyesini korumuştur. YP cinsinden faiz riskine duyarlı pasiflerin ortalama vadesi 12 ay seviyesinde kalırken, aktiflerin ortalama vadesi ise uzun vadeli türev finansal araçlar payının artması sonucu bir aylık artışla 23 ay seviyesine yükselmiştir.

Bankaların sabit faizli gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul kıymetleri faiz oranlarındaki değişime göre yeniden değerlendirme kanalıyla özkaynakları etkileyebilmektedir. Söz konusu etkinin yaratacağı muhtemel kaybı ölçmek amacıyla, faize duyarlı pozisyon analizinde olduğu gibi TL cinsinden menkul kıymetler için 5 yüzde puan, YP cinsinden menkul kıymetler için ise 2 yüzde puan oranına kadar faiz artışı uygulanmıştır. TL menkul kıymetler için muhtemel kayıp/özkaynak oranının önceki Rapor dönemindeki seviyesine göre artarak yüzde 1,9'a ulaşabileceği öngörülmüştür. Diğer taraftan, YP menkul kıymetler için muhtemel kayıp/özkaynak oranının önceki Rapor dönemindeki seviyesine göre azalarak yüzde 1,6'ya kadar çıkabileceği hesaplanmıştır (Grafik IV.3.2).

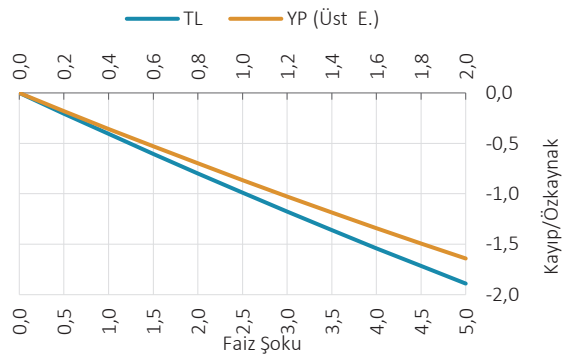
Grafik IV.3.1: Ekonomik Değer Yaklaşımına Göre Yeniden Fiyatlama Kanalıyla Faiz Riski (%)

Kaynak: TCMB, Yazarların Hesaplamaları Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı tüm varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır.

Grafik IV.3.2: Sabit Faizli Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler Faiz Riski (%)

Kaynak: TCMB, Bloomberg, Yazarların Hesaplamaları Son Gözlem: 09.19

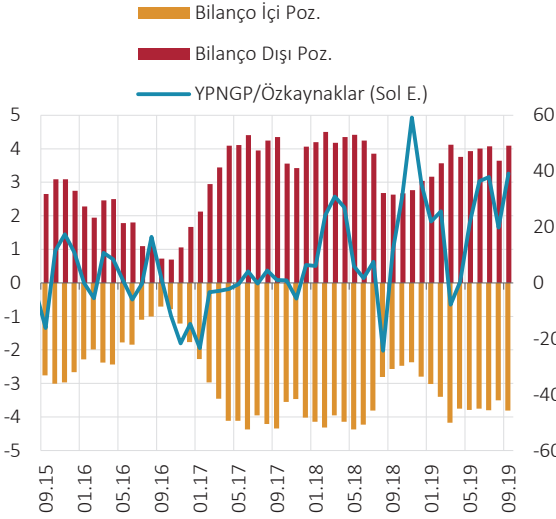
Dipnot: TFRS 9 standardının 2018 yılının Ocak ayından itibaren uygulamaya geçmesiyle birlikte banka bilançolarındaki Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net) ifadesinin yerini Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler ifadesi almıştır.

Bankacılık sisteminin bilanço içi ve dışı döviz pozisyonu büyük ölçüde TL fonlama ihtiyacı çerçevesinde şekillenmektedir. Döviz likiditesinin fazla olması nedeniyle bankacılık sistemi, TL likidite ihtiyacını yoğun olarak swap işlemleri ile karşılamaktadır. TCMB'nin piyasadaki likidite açığının önemli kısmını swap işlemleri ile fonlaması da toplam swap işlemlerini artırmaktadır. Böylece, sektörün bilanço içi YP açık pozisyonu ve bilanço dışı YP pozisyon fazlası oluşmaktadır.

Bankacılık sektörü bilanço içi YP açık pozisyonu önceki Rapor dönemine göre yüzde 9 azalarak 46 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bilanço dışı YP pozisyon fazlası ise değişmeyerek 49 milyar ABD doları ile bir önceki Rapor dönemindeki seviyesinde kalmıştır. Bankaların net döviz pozisyonu konusunda ihtiyatlı duruşunu sürdürdüğü gözlenmektedir. Sektör için hesaplanan YP net genel pozisyonu/öz kaynak oranı iki yönlü standart yasal sınır olan yüzde 20'nin oldukça altında yüzde 3 civarında gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.3).

Kur riski yönetiminde aktif olarak kullanılan bilanço dışı döviz işlemlerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde para takası işlemlerinin ağırlıklı olarak kullanılmaya devam ettiği gözlenmiştir. Diğer taraftan opsiyonların kompozisyondaki payı azalmıştır (Grafik IV.3.4).

Grafik IV.3.3: Bankacılık Sektörü Yabancı Para Pozisyon Gelişimi (Milyar ABD Doları, %)

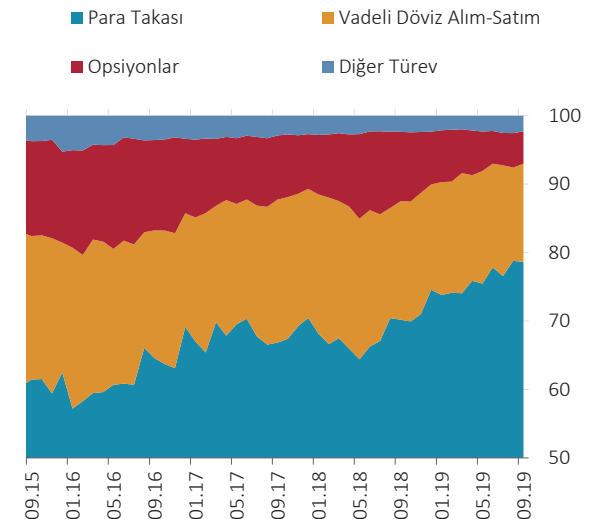

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: YPNGP, yabancı para net genel pozisyonunu ifade etmektedir.

Grafik IV.3.4: Bilanço Dışı YP İşlemlerin Brüt Pozisyonları (Aktif+Pasif) Dağılımları (%)

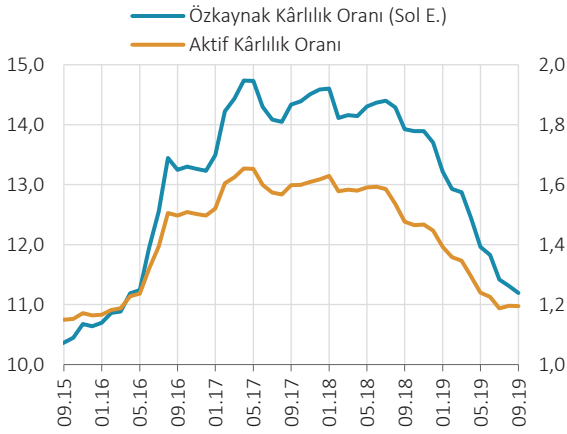
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörü kârlılık göstergelerinde bir süredir zayıf kredi büyümesi ve aktif kalitesi gelişmeleri nedeniyle gözlenen düşüş son dönemde hız kesmiştir (Grafik IV.4.1). Bir önceki Rapor döneminden itibaren TGA karşılıklarındaki artış, özkaynak ile aktif kârlılık oranındaki düşüş eğiliminin temel belirleyicisi olmuştur. Diğer taraftan son birkaç ayda kârlılık göstergelerindeki yataylaşma dikkat çekmektedir. İktisadi faaliyetteki ılımlı toparlanma ve kredi büyümelerindeki canlanma ile birlikte kârlılık performansının olumlu yönde gelişeceği değerlendirilmektedir. SYR'de son dönemde gözlenen yükselişte ise sınırlı kredi büyümesi ve bankaların özkaynak yapılarını güçlendirmeleri belirleyici olmuştur (Grafik IV.4.2, Kutu IV.4.1).

Grafik IV.4.1: Aktif ve Özkaynak Kârlılığı Gelişimi (%)

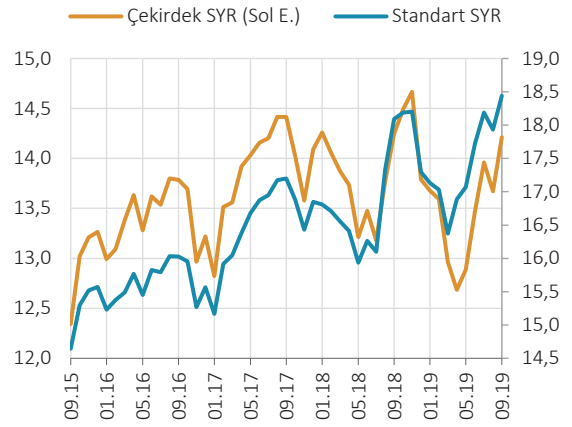

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Kârlılık oranları bir yıllık birikimli kârın paydada yer alan büyüklüğün bir yıllık ortalamasına bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

Grafik IV.4.2: Standart ve Çekirdek SYR Gelişimi (%)

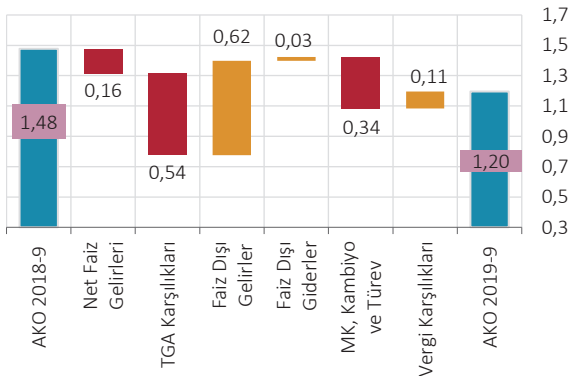
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

IV.4.1 Kârlılık

Son bir yıl içerisinde aktif kârlılık oranındaki (AKO) değişimi etkileyen faktörler incelendiğinde, faiz dışı gelirlerin kârlılığa olumlu etkisi olmuştur. Diğer yandan, net faiz gelirleri, takipteki alacaklar özel provizyonu ve türev finansal araçlar kaynaklı oluşan zararların kârlılığı olumsuz etkilediği görülmektedir (Grafik IV.4.3). Eylül ayı itibarıyla sektörün AKO'su 28 baz puan düşerek yüzde 1,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik IV.4.3: Gelir/Gider Kalemlerinin AKO'ya Etkisi (Yıllık, %)

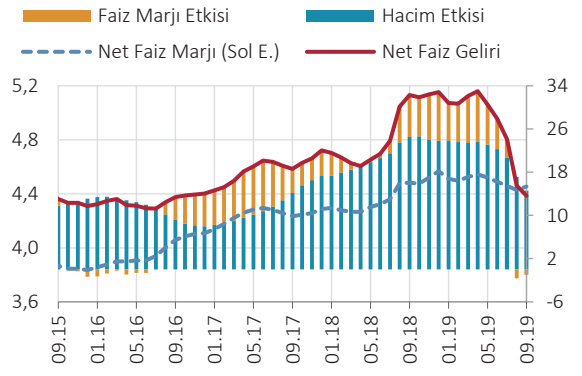

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Kırmızı sütunlar azaltıcı etkiyi, sarı sütunlar ise arttırıcı etkiyi göstermektedir.

Grafik IV.4.4: Net Faiz Geliri Değişimine Katkı (12 Ay Birikimli, Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB

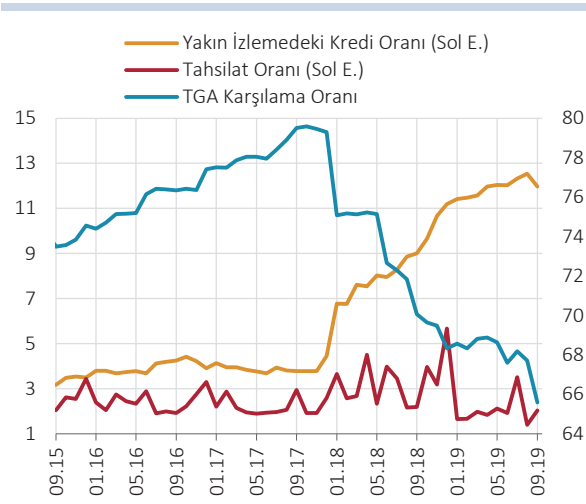
Son Gözlem: 09.19

Bir önceki Rapor döneminden itibaren 12 aylık birikimli net faiz gelirlerindeki artışta yavaşlama gözlenmiştir. Bu kapsamda, net faiz gelirleri 12 aylık dönemde sektör AKO'suna 16 baz puan civarında olumsuz katkıda bulunmuştur. Söz konusu düşüş kredilerden alınan faiz gelirlerindeki büyümenin, mevduata ödenen faiz giderleri büyümesinin altında gerçekleşmesi nedeniyle oluşmuştur. Hacim ve faiz marjı etkisi detayında analiz edildiğinde ise, ılımlı kredi büyümesi sonucu hacim etkisindeki azalışla birlikte, net faiz marjında da belirgin düşüş gözlenmiş, son dönemde negatife dönen faiz marjı etkisi ortaya çıkmıştır (Grafik IV.4.4).

Son dönem yakın izlemedeki kredi oranlarında gözlenen yükselişte, yeniden yapılandırılan kredi artışları etkili olmuştur (Grafik IV.4.5). TGA'dan tahsilat oranı ise yatay hareketini korumuştur. TGA karşılama oranı, donuk alacaklar için ayrılan özel karşılıkların donuk alacaklara oranını ifade etmektedir. Bir önceki Rapor döneminde belirgin bir değişim göstermeyen söz konusu oran mevcut Rapor döneminin sonuna doğru takipteki alacaklardaki artış kaynaklı düşmüştür.

Bankaların menkul değer alım-satım, türev ve kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr ve zararın muhasebeleştirildiği diğer faiz dışı gelir gider kalemi, geçtiğimiz yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında kârlılık üzerinde olumsuz bir etki göstermiştir. Söz konusu etkide, alım satım amaçlı türev finansal araçlardan kaynaklanan zararlar belirleyici olmuştur. Para takası işlem maliyetlerinde ise faiz oranları kaynaklı düşüş kaydedilmiştir (Grafik IV.4.6).

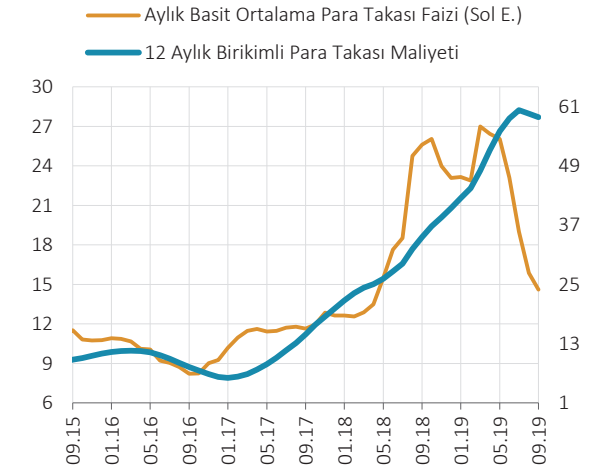
Grafik IV.4.5: TGA Ek Göstergeleri (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Grafik IV.4.6: Para Takası İşlem Maliyeti ve Faizleri (Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB, Bloomberg,
Yazarların Hesaplamaları

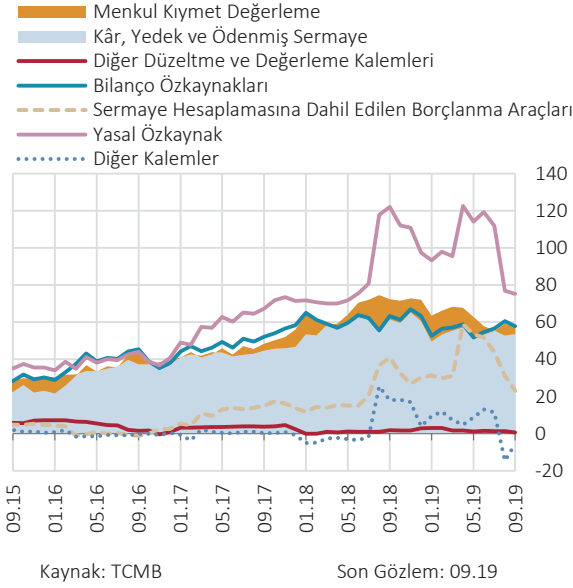
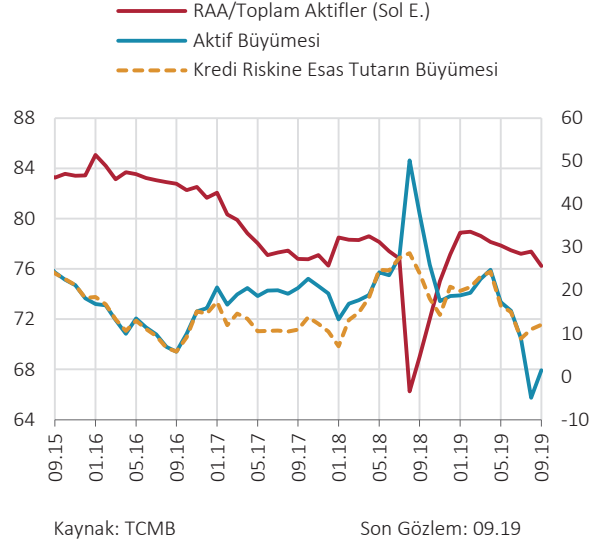
Son Gözlem: 09.19

Dipnot: Para takası faizinde referans olarak 3 aylık ABD doları-TL para takası işlem faizlerinin aylık ortalaması kullanılmış ve maliyet hesabı bankaların aylık ortalama net TL-YP para takası pozisyonları ve aylık ortalama ABD doları kuru ile yapılmıştır.

Mevcut Rapor döneminde karşılık iptalleri ve bankacılık hizmetleri gelirlerindeki artışın etkisiyle faiz dışı gelirlerdeki artış sonucu AKO yaklaşık 62 baz puan yükselmiştir. Son dönemde bankacılık hizmetleri gelirlerindeki büyüme temel etken kredi kartı ücret ve komisyonlarındaki artış olmuştur.

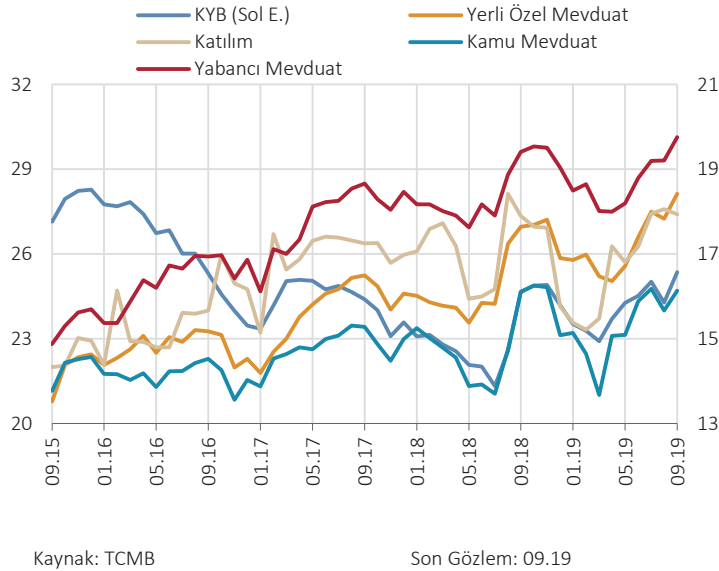
IV.4.2 Sermaye Yeterliliği

Yasal özkaynaklar son bir yıl içerisinde, sermaye hesaplamasına dâhil edilen borçlanma araçlarındaki artıştan ve son dönemde katkısı düşüş eğiliminde olmakla birlikte kârlılık seviyesinden olumlu yönde etkilenmiştir. Diğer taraftan, 2018 yılının ilk çeyreğinden itibaren negatif olan menkul kıymet değerlendirme katkısı, faizlerdeki düşüşün etkisiyle gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlere ilişkin olumlu değerlendirme farkları kaynaklı olarak pozitif olmuştur (Grafik IV.4.7).

Grafik IV.4.7: Özkaynak Değişimleri (12 Ay Birikimli, Milyar TL)**Grafik IV.4.8: Risk ve Aktif Gelişmeleri (%)**

Risk ağırlıklı varlık kompozisyonunda önemli bir değişiklik olmamakla birlikte, mevcut Rapor döneminde kredi riski büyümesi 2019 yılının ikinci çeyreğinden itibaren baz etkisi ile aktif büyümesine benzer bir görünüm sergilemiştir. Diğer taraftan, önceki Rapor döneminden itibaren risk ağırlıklı aktiflerin toplam aktiflere oranında ılımlı bir azalma gözlenmiştir (Grafik IV.4.8).

17 Eylül 2019 tarihli BDDK açıklamasına göre mali bünye çalışmaları kapsamında bazı kredilerin yılsonuna kadar TGA olarak sınıflandırılması söz konusu olabilecektir. Bu gelişmenin sektör SYR'sini sınırlı şekilde etkileyeceği ve sektörün güçlü sermaye yapısının korunacağı öngörülmektedir (Grafik IV.4.9).

Grafik IV.4.9: Banka Türü Bazında SYR (%)

Kutu IV.4.1

Özkaynakların Güçlendirilmesi için Yapılan Çalışmalar

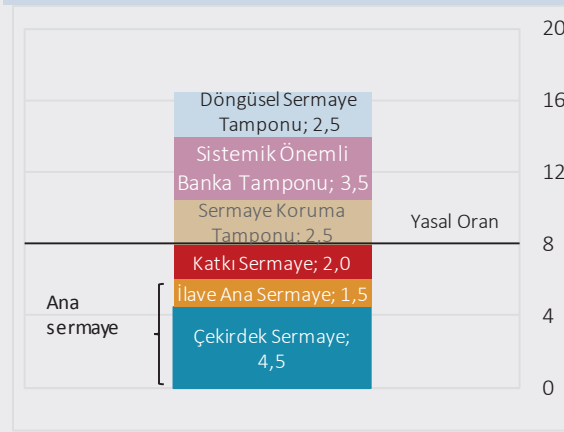
2018 yılı Ağustos ayında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanma sonrasında, kur hareketleri, artan faiz oranları, yavaşlayan ekonomik büyüme ile birlikte tahsili gecikmiş alacaklarda görülen artış, sektörün kârlılığı ve sermaye yeterliliği üzerinde etkili olan baskı unsurlarıdır. Bu çerçevede, finansal koşulların iyileştirilmesi için alınan önlemler kadar bankaların özkaynaklarını güçlendirmek için attığı adımlar da son dönemde dikkat çeken konular arasındadır. Bu kutuda, Basel III çerçevesinde uygulanan özkaynak tanımı ile sermaye tamponları tanıtılacak, son dönemde özkaynakların artırılması amacıyla sıklıkla kullanılan sermaye benzeri borçlanma araçlarına (SBB) yer verilecektir.

Sermaye Tanımı

Basel III sermaye düzenlemeleri ile finansal kuruluşlar için zarar karşılama kapasitesine göre sınıflandırılan nitelikli bir sermaye yapısı oluşturmak amaçlanmıştır. Buna göre, kuruluşların ana sermaye bileşenleri çekirdek sermaye ve ilave ana sermayedir. Çekirdek sermaye, zarar karşılama kapasitesi en yüksek olan ödenmiş sermaye, hisse senedi ihraç primleri ve yedek akçeler gibi kalemlerden oluşmaktadır. Zarar karşılama kapasitesi açısından ikincil öneme sahip, çekirdek sermayeye dâhil edilmeyen ve düzenlemelerdeki ilgili kriterlere uyan sermaye benzeri borçlanma araçları gibi kalemler ilave ana sermaye olarak sınıflandırılmaktadır. Düzenlemeler ile belirlenen ilgili kriterlere uygun sermaye benzeri borçlar ile genel karşılıkların belirli bir yüzdesini de içeren kalemler ise katkı sermaye olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, bankaların risk ağırlıklı aktiflerine (RAA) kıyasla sermayesinin en az yüzde 8 olmasına ilişkin asgari yasal sermaye yeterliliği sınırı alt sınıflara ayrılmış, sermayenin kalitesi ve niteliği güçlendirilmiştir. Böylelikle, yüzde 8 asgari sınırı, en az 4,5 puanı çekirdek sermaye niteliğinde, en az 1,5 puanı ilave ana sermaye niteliğinde, en az 2 puanı ise katkı sermaye niteliğinde olacak şekilde bölünerek, yeni asgari oranlar oluşturulmuştur.

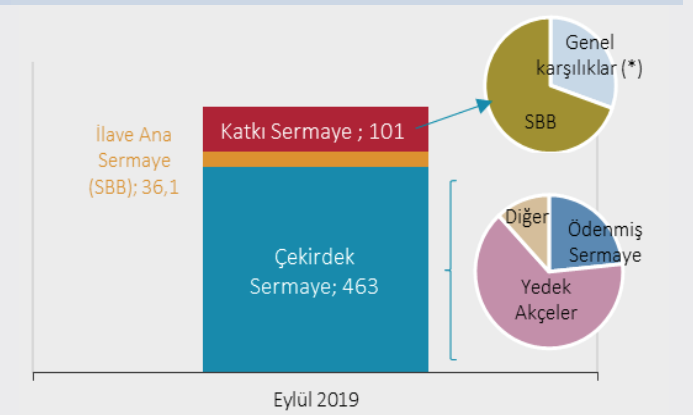
İlave olarak, Basel III düzenlemelerinde çeşitli amaçlara yönelik sermaye tamponları da tanımlanmıştır. Söz konusu tamponlardan ilki olan sermaye koruma tamponu ekonomik ve mali göstergelerin bozulması durumunda karşılaşılabilecek kayıplar nedeniyle özkaynakların sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz kalmasını önlemek amacıyla tutulmakta olup, seviyesi zaman içinde kademeli olarak artırılarak RAA'ya oranla yüzde 2,5 düzeyine getirilmiştir. Sermaye koruma tamponunun sağlanamaması durumunda, bankalar faaliyetlerine olağan olarak devam edebilmekte, ancak değişen oranlarda kâr dağıtımını kısıtlamalarına tabi olmaktadır. Bunun yanı sıra, Basel III standartları, finansal döngüye ve ülkenin bu döngüdeki yerine göre şekillenmesi gereken yüzde 0-2,5 arasında değişen döngüsel sermaye tamponunun kullanılmasını da içermektedir. Ekonominin büyüme hızına bağlı olarak değiştirilebilen döngüsel sermaye tamponuyla, hızlı kredi büyümesinin önüne geçilmesi, diğer taraftan da döngünün gerileme evresinde daha önce biriktirilen tamponlar kullanılarak döngünün tersine hareket edilebilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, Basel III'te yer alan büyüklük, karmaşıklık, bağlantılılık, uluslararası faaliyetler ve ikame edilemezlik kriterlerine göre belirlenen sistemik öneme sahip kuruluşlara, yüzde 1 ile yüzde 3,5 arasında değişen oranlarda sistemik önemli banka tamponu uygulanmaktadır. Söz konusu tamponların, nitelikli sermayeyi içeren çekirdek sermayeden oluşması gerekmektedir (Şema IV.4.1.1).

Ülkemizde bankaların yasal özkaynaklarında çekirdek sermayenin payı yüzde 77 ile yüksek seviyelerdedir. Yasal özkaynakların yüzde 23'ünü oluşturan ilave ana sermaye ve katkı sermayenin yaklaşık dörtte üçü kredi veya menkul kıymet şeklindeki sermaye benzeri borçlanma araçları ile sağlanmaktadır (Grafik IV.4.1.1).

Şema IV.4.1.1: Basel III Düzenlemelerinde Sermaye ve Sermaye Tamponları * (RAA'ya göre, %)

Kaynak: TCMB, BDDK, Basel III dokümanları

Dipnot: Basel III düzenlemelerine göre, sistemik önemli banka tamponu, bankanın özelliklerine göre yüzde 1-3,5 arasında; döngüsel sermaye tamponu ise ülkenin özelliklerine göre yüzde 0-2,5 arasında değişmektedir. Grafikte maksimum oranlar dikkate alınmıştır.

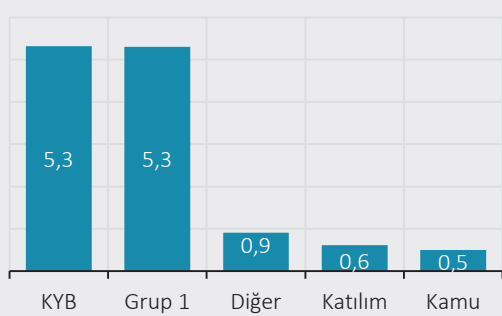
Grafik IV.4.1.1: Ülkemizde Özkaynak Yapısı (Eylül 2019, Milyar TL)

Kaynak: TCMB, BDDK

Dipnot: Genel karşılıkların standart yaklaşımın kullanıldığı alacakların risk ağırlıklı tutarları toplamının yüzde 1,25'ine kadar olan kısmıdır.

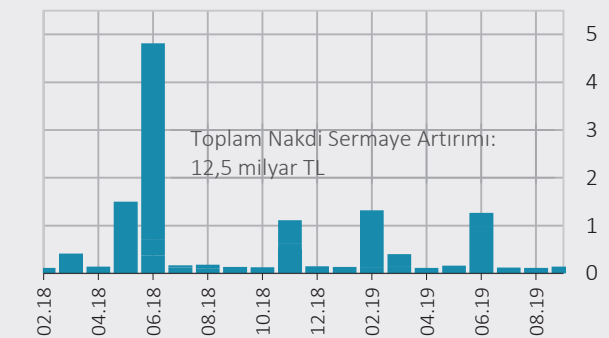
Sermaye Artırımları

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 44'üncü maddesine göre, ödenmiş sermaye, bankaların fiilen ve her türlü muvazaadan arı olarak ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış olan ve ödenmiş sermayelerinden, bilançoda yedek akçelerle karşılanamayan kısmı düşüldükten sonra kalan tutardır. Ödenmiş sermaye ile birlikte yedek akçeler, çekirdek sermayenin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) düzenlemelerine göre, ödenmiş sermayenin yüzde 20'sine kadar yedek akçe ayrılması zorunludur. Bu kapsamda yedek akçe tutarı ödenmiş sermayenin yüzde 20'sine ulaşan bazı bankaların yedek akçeden ödenmiş sermayeye aktarım gerçekleştirdikleri görülmektedir. Nakdi olarak yapılan bedelli sermaye artırımları bankaların sermaye yapısını güçlendirmekte ve SYR'ye katkı sağlamaktadır.

Grafik IV.4.1.2: Bankaların Gruplar Bazında Ocak 2018 – Eylül 2019 Arası Nakdi Sermaye Artırımları (Milyar TL)

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 09. 19

Grafik IV.4.1.3: Bankaların Toplam Nakdi Sermaye Artırımları (Milyar TL)

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 09.19

2018 yılı başından itibaren bankaların ödenmiş sermayelerinde toplamda 15 milyar TL artış gerçekleşmiştir. Bunun 2,5 milyar TL'si yedek akçelerden aktarım sureti ile yapılırken 12,5 milyar TL'si nakdi sermaye artırımındır (Grafik IV.4.1.2 ve Grafik IV.4.1.3). Nakdi sermaye artırımlarının SYR'ye katkısı yaklaşık 40 baz puan olarak hesaplanmaktadır.

Sermaye Benzeri Borçlanma Araçları

Bankaların özkaynaklarına ilişkin Yönetmelik'te ihraç edilen borçlanma aracının sermaye hesaplamasına dâhil edilecek borçlanma aracı olabilmesi, diğer bir deyişle "sermaye benzeri" sayılabilmesi için gerekli

özellikler belirlenmiştir. Bu çerçevede temel ölçüt, bankanın tasfiyesi halinde; borçlanma aracı sahibinin alacak hakkını mevduat sahiplerinden ve diğer kıdemli alacaklılardan sonra kullanabilmesi ve ihraççı banka tarafından geri ödeme opsiyonunun en erken beş yıl sonra kullanılabilmesidir. Borçlanma aracında olması gereken diğer bir önemli özellik, bankanın faaliyet izninin kaldırılması veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmesi ihtimalinin belirmesi halinde; borçlanma aracının bilançodan silinebilir veya hisse senedine dönüştürülebilir olmasıdır.

Borçlanma araçları, taşıdıkları özelliklere göre ilave ana sermayeye veya katkı sermayeye dâhil edilebilir olarak sınıflandırılmaktadır. Bu iki borçlanma aracı arasındaki temel farklar vade ve belirlenen eşik değerin aşılması durumunda borçlanma aracının değerini azaltma veya hisse senedine dönüşme özelliğidir (Tablo IV.4.I. 1). Buna göre, ilave ana sermayeye dâhil edilen borçlanma araçları çekirdek sermayeye daha yakın bir ürün iken, katkı sermayeye dâhil edilen borçlanma araçlarında tahvil özellikleri daha belirgindir. Diğer bir deyişle, ilave ana sermaye yatırımcısı, alacak hakkına mudilerden, diğer alacaklılardan ve katkı sermaye hesaplamasına dâhil edilen borçlanma araçlarına yatırım yapanlardan sonra, ancak hissedarlardan önce sahiptir.

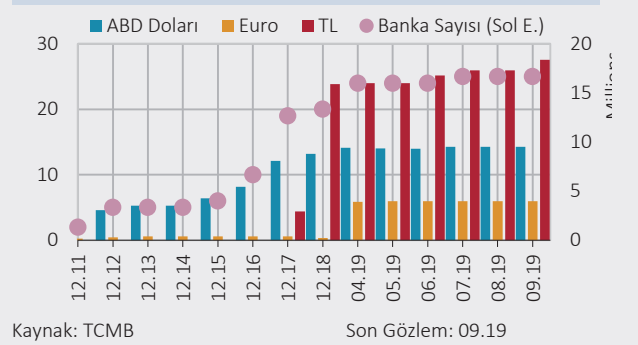
Tablo IV.4.I.1. Sermaye Benzeri Borçlanma Araçları

	İlave Ana Sermaye	Katkı Sermaye
Vade Unsuru	Vadesiz	Orijinal vadesi en az 5 yıl
Tetikleyici Olay¹	Çekirdek sermaye yeterliliği oranının yüzde 5,125'in altına düşmesi	Yok

Kaynak: TCMB

Dipnot: Bu olayın gerçekleşmesi durumunda ilgili tahvil hisse senedine dönüşmekte ya da anapara değeri azaltılmaktadır.

Grafik IV.4.I.4: Sermaye Benzeri İhraç Bakiyesinin Gelişimi (Milyar, Kendi para biriminde)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.19

Bankaların sermaye benzeri ihraç bakiyesi ve ihraç yapan banka sayısı 2014 yılından itibaren artmaktadır. 2012 yılı Aralık ayında 3 milyar ABD doları seviyesinde olan ABD doları cinsi ihraç bakiyesi 2019 yılı Eylül ayında 9,5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır (Grafik IV.4.I. 4). 2017 yılı ve öncesinde bankalar sermaye benzeri borçlanmada yurt dışı piyasalarda daha aktifken, 2018 yılından itibaren yurt içi piyasaya yönelmiştir. 2017 yılı sonunda yaklaşık 3 milyar TL seviyesinde olan sermaye benzeri TL ihraç bakiyesi, 2018 yılı sonunda 16 milyar TL'ye, 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla ise 18 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2018 yılı başından bu yana yapılan sermaye benzeri ihraçlar bankaların SYR'lerini yaklaşık 190 baz puan iyileştirmiştir. Diğer taraftan, Ağustos ayı sonundan itibaren TLREF'e dayalı yaklaşık 13 milyar TL ihraç yapılmıştır. Bu tutarın yaklaşık 1,3 milyar TL'lik kısmı TLREF'e endeksli katkı sermayeye dâhil edilebilir sermaye benzeri kıymet olarak ihraç edilmiştir (Kutu IV.4.I).

Sonuç

Türk bankacılık sektörünün sermaye yapısı güçlü görünümünü sürdürmektedir. Bankalar, gerek sermaye artırımı ile gerek sermaye benzeri borçlanma araçlarının kullanılması suretiyle proaktif ve ihtiyatlı bir yaklaşım sergileyerek sermaye yapılarını güçlendirmektedir. Son dönemde gerçekleştirilen sermaye artırımı ve sermaye benzeri borçlanmalar ile önümüzdeki dönemde yapılabilecek benzeri işlemler, bankacılık sektörünün güçlü sermaye yapısına destek verirken finansal araç çeşitliliğine, yatırımcı tabanının genişlemesine ve finansal piyasaların derinleşmesine de katkı sağlamaya devam edecektir.